24ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6607 — 1 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1907 — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ — 7 ՐԱՄԱԶԱՆ 1325 — 14 Octobre 1907 — 24me année № 6607

«ԱՐԵՒԵԼՔ»
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՈՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ 80 Ղրշ.
» » ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 45 »
ԴԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ 100 »
» » ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 60 »
ՕՏԱՐ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ 25 Ֆր.
» » » ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 20 »
ԹՂԹԱՏԱՐԻ ԵԱԽՍԸ ՄԵՐ ՎՐԱՅ

10 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آره‌ولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درعلیه غلطه

"ARÉVELK,"
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons|ple, Galata

10 PARAS

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԳՐԱԲԱՐ, ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ, ԳԱՒԱՌԱԲԱՐԱՆ

(ՆՈՐ ԼԵԶՈՒԻՆ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ)

Ը.

Երբ լուրջ մտաց այդ մեր որոված գրաբարեանները՝ համառաջն են գրաբարին իբր ընթացիկ լեզու նոր դեր ու գործման գտնելուն անկարելութեանը, բաւանալով զայն պահել միայն իբր սրբազան մատենագրութեան լեզու, իբր աւանդական մասունք մեր լեզուին՝ կը մնան աշխարհաբարին պաշտպանները։

Ինչ՞նք ի՞նչ կ'ըսեն։

Անկեղծ ըլլալու համար անմիջապէս ըսեմ որ, իբր հեռուէն դիտող մը, զէթ ես այնպէս կրցած եմ հակնալ որ, ամէնէ՛ն առաջ, խոշոր թիւրիմացութիւն մը կայ նոր լեզուին խիզախ պաշտպաններուն գրչին տակ, որ նաև մաքի՛ն ըլլալու է։ Այս նկատողութիւնս թելադրած են ինձ նոյն իսկ ա՛յն գրութիւնները, որոնք երեւցած են մինչեւ հիմա, Պոլսահայ օրգան թէ պարբերական մամուլին մէջ, լեզուական հարցին անուանով և յանո՛ւն անկեղծակա՛ն լեզուաքանութեան։

Լեզուական հարցին այդ բոլո՛ր անկողմնակալ(՝) ախոյեանները, իրենց մէջ համոզուած են արդեօք իրենց անկեղծութեանը, թէ չէ՝ միայն թմբո՛ւկ մը է որ կը զարնեն, մէկ մէկ խմբագրութեան թեւին տակ, կարծելով թէ՝ ըստ առաջին «հեռուէն թմբուկին ձայնն անուշ պիտի դայ»։

Եթէ անհատական կամ անկատ խմբակցական կա՛մքն է որ պիտի ազդէ լեզուին վրայ, կամ կ'ուզեն ազդել տալ բռնի՝ տարբե՛ր խնդիր. այն ատեն չարժէր վրանին խօսել իսկ։ Իսկ երբ հանրութեա՛ն, ժողովուրդի՛ն, լեզուն սիրո՛ղ, խօսող ու զարգացնող տարբի՛ն օգուտը խորհելով՝ լեզուի՛ն կամքն ու օրէ՛նքն է որ պէտք է յարգուի՝ ինչո՛ւ ուրեմն կեղծել, զեղծել ու եղծել լեզուական պարզ ճշմարտութիւնները։

Խոշոր թիւրիմացութիւն մը ունինք մեր առջեւ. այդ կէսին վրա՛յ է որ դարձնել կ'ուզեմ լեզուական հարցով հետաքրքրուողներուն ուշադրութիւնը։ Միթէ կա՛յ չհետաքրքրուող։

Նկատած եմ որ «լեզուական խնդիր» —«լեզուական միօրինակութիւն»,—«լեզուի մաքրութիւն» «զուտ աշխարհաբար» են. գեղեցիկ բառերը գործածող, և առնոր օ՛ր առաջ գտած, միօրինակ, հարթագտ վիճակի մը հասնիլը ցանկացող ու ջատագովող ստուար մասին անապարանքին մէջ խոշո՛ր անհակցողութիւն մը կայ։ Առօրին՝ տենդոտ ու արագ խմբագրելու, օրական արագրելի էջերը լեցնելու փութկոտութի՛ւնն է պատճառը՝ այդ կերպ մը ազգային երեւոյթին՝ թէ չէ իրապէս ազգութիւն կը տիրէ գիտուն ու ներհուններուն մէջ, կամ զէթ այդպէս երեւցողներուն մէջ։

Հիմնական կէտը, լեզուական այս խնդրոյն մէջ, ինչ է գիտէ՞ք,— համաձայնութեան ե՞նը մը՝ հին և նոր հայերենին՝... մէջ, օ՛հ, սխա՛լ, հին և նոր հայերէն ամբողջ լեզուին մէջ չէ՛ որ եղը մը ունենանք համաձայնութեան, այլ... հինին ու նորին կարգ մը փոխատուրիւններուն, ձեւձրումներուն, կամ աւելի՛ կարճ բառով՝ քանի մը հոդվական ձեւերո՛ւն պարզապէս։ Ա՛ռ՝ ամբողջը։ Այնպէս չէ՛, ամբո՛ղջ-ամբողջ այս չէ՞ էական կէտը, զոր կէտի մը (պակեռ) չափ կը խոշորցնէք ձեր զարմանալի ակնոցին տակ և անագին քանակութեամբ ջո՛ւր ծփել կուտաք անոր պռչովը։

Գրաբարի և աշխարհաբարի ախոյեաններուն մէջ անմերձենալի խոշոր պատուար մը եթէ կայ՝ այս պարզ ձեւի խնդիրն է հապա, քանի մը բառերու համար։

Անգիտանալ այսքան պարզ տարբերութիւն մը՝ եղած ամբո՛ղջ անհամաձայնութեանց մէջ, և ընդհակառակը ապիտանալ ա՛նքան՝ մինչեւ ժխտե՛լ ուրոյն քերականական կազմութեան դերը հին և նոր հայերէնին մէջ՝ ինծի զարմա՛նք կը թուի։

Մինչդեռ ընդ միտ, աշխարհաբարեան կամ գրաբարեան ըլլալով, լեզուական հարցը լուծելու պաշտօն ունեցողները, կարծես խօսք մէկ երեսի ցողները, կարծես խօսք մէկ երեսի ցողները՝ ամենքո՛ւս զարնել, ժխտե՛լ, ուրանա՛լ այն ազդեցիկ, ուրո՛յն նկարագիրը, որ կազմութիւնն է բուն լեզուի մը, և որուն վրայ ձեւուած օրէնքները՝ բացարձա՛կ են անոր համար։ Կարծես չե՛ն ուզեր ճանչնալ ուրոյն քերականութեան մը գոյութիւնը՝ մեր գրաբար ու աշխարհաբար լեզուներուն մէջ։ Ուրոյն պահերով ուսուցումը, ուրոյն դասագրքերով աւանդումն աշխարհաբարին ու գրաբարին՝ ասո՛նք ալ բաւական եղած չեն սթափութեան բերելու՝ նեռա՛նդ վիճաբանները լեզուական հարցին։

Մինչ մէկ կողմէ կ'անգիտանան հին և նոր բարբառներուն անջա՛տանելիս համաձայնական, շարադասական ու բառագիտական, մէկ խօսքով բերականա՛ն անկախութիւնը՝ միւս կողմէ՝ ամէն ջանք կը թափեն հարցնելո՛ւս, համոզելու, քարոզելու թէ՝ «կարելի չէ՛ զուտ աշխարհաբար գրել, առա՛նց գրաբարի մէջմտաբերութեան»։

Ուրի՞ղ է այս բանաձեւը, թիւրիմացութիւն մը չկա՛յ՝ մէջը։ Ինչ ըսել է նախ՝ «զո՛ւտ աշխարհաբար գրել, առանց գրաբարի կանոններուն միջմտաբերութեանը»։ Միթէ Աշխարհաբարն ուրոյն բարբառ մը չէ՞ իր քերականական օրէնքներովը, կամ աւելի ճի՛շտ՝ պէտք չէ՞ որ ունենայ իր անջատ քերականութիւնը՝ ընդհանուրին համար պարտաւորիչ։

Գրաբարն ի՞ր լեզուական կազմութիւնն ունի, Աշխարհաբարն իրե՛նը։ «Գրաբարաձեւ Աշխարհաբար չկայ, անիմա՛ստ է այս բանաձեւը, զոր յաճախ գրաբարախառն գրողներու երեսին կուտան մաքուր (?) աշխարհաբարեանները։ Գրաբարախառն, միթէ այս բառն ալ նոյնքան անիմաստ չէ։ Ո՞վ երբեք ամբողջ պարբերութեան մը շարադասութիւնը կ'ընէ կէ՞ս մը գրաբար, կէ՞ս մը՝ աշխարհաբար բերականութեամբ։ Երբեք լսուած է, օրինակի համար, սա կերպ նախադասութիւն մը։

«Մարդ մը երկու որդի ունէր, ասաւ կրստերն ի նոցանէ ցհայրն։ հա՛յր, քանի ինծի բնկած բաժինը տուր։ եւ նա բաժանեաց անոնց՝ իր ստացուածքը։ Եւ ոչ բազում օրերու ժողովեալ զամենայն կրստերոյն՝ գնաց հեռաւոր երկիր մը, եւ անդ վատնեալ իր ինչքը»։ Դրաբարախառն կամ գրաբարաձեւ գրութիւն կը հասնիսաւ եւ ա՛յս կերպ գրուածք մը, որ բարբարախառար գոյութիւն չունի։

Իսկ ինչպէս ըմբռնուած է ընդհանրապէս, մինչեւ հիմա մասնաւոր ընդ աշխարհաբարեաններէն՝ գրաբարախառն, գրաբարաձեւ, գրաբար գրութեան հարցը։ որո՞նք են անոնց խարբեկանդէսին նշանակ գրաբարաձեւութիւնները. քննենք՝ եթէ կ'ուզէք։

Բանեմ անմիջապէս թէ այդ ակնարկուած գրաբար կարգ մը ձեւերը՝ լեզուական բնական փոխառութիւններ են միայն, ու նորէն դառնանք քննե՛նք խնդիրը։

Աշխարհաբար լեզուին ախոյեանները չե՛ն կրնար հանդուրժել բնաւ, որ գրաբարէն ստանգում ըլլայ նոր լեզուին մէջ, և կը խրոչին սա հետեւեալ կարգ մը որոշ ձայներէ ու ձեւերէ՝ որոնք բարեացակամ մեւոք մը ունին սակայն նոր բարբառին լեզուական չէնքին մէջ։ Այդ խրոտելիչ ձեւերն են գլխաւորաբար՝ հոլովական երկու կերպ ձեւերը, — եզակիի և Օճքնակիի յատկանիշա՛ն հարցերը, — տեսականի, տրականի, բացառականի և ասոնց յոգնակիներու վերջաւորութիւնները այսպէ՛ս ըլլալու են՝ թէ ա՛նպէս. անեզական, բարդ և մէկուկէս վանկով բառերը սա՛պէս հոլովուելու են՝ թէ նա՛պէս. ահա՛ եղած ամբողջ քաջ գայթակղութեանը։

Նորերը, թանկագի՛ր լեզուին մաքրութեանը, միօրինակութեանն ու պարզութեանը՝ երբ կը տեսնեն դրաբարաձեւ միջմտութիւններ նոր լեզուին կազմածին մէջ, ա՛նկապ կը զղրդան, կը յուզուին, ինքզինքին կը կորանցնեն որ ա՛լ չեն նկատեր թէ եղածն ի՞նչ է էականին մէջ, լեզուախառնութի՞ւն թէ փոխառութիւն։ Եւ միթէ քանի մը ձեւերու ըստ կամս մէկբերումը, հինէն նորին մէջ, լեզուական մեղանչո՞ւմ է. եթէ այսպէս ընդունինք՝ այն ատեն ինչո՞ւ միւս կողմէ իսկապէս լեզուական նոյնքան յայտնի մեղանչումի մը մէջ։ Լեզու մը, ո՛րն ալ ըլլայ, իր քերականական կանոններուն ջով ունի նաև՝ յարգելի կանոն մը լեզուին անուշութեան, քաղաքնութեանն համար։ Հարկ չկայ օրինակներով փաստել, թուրքերէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն, գերմաներէն են. և. ն. բոլո՛ր լեզուներն ալ ունին իրենց յարգուած կանոնները՝ լեզուին մէջ սահունութիւն, քաղաքնութիւն պահելու նախանձախնդրութեամբ։ Այս բանը գործադրուած կը տեսնենք ի հարկին տառերու կարգումամբ, ոգմամբ կամ յաւելումով։ Ֆրանսական քերականութիւնը լեզուին մէջ անճահ կաղութիւն մը խնայելու մտքով է մը կը ստեղծէ ու կը տնկէ երկու ձայնաւորով դժուարացող բառերու մէջ, և կ'ըսէ a-t-il՝ փոխանակ a-il ըսելու. մի միայն լեզուին անուշութեանը սիրոյն՝ կանոնագծուած liaison բառական է բանիս հաստատելու։

Այդ, լեզուի մը կանոնաւորութեան սիրահար հանդիսացող մը ինչպէս ախոյեան կը դառնայ անոր միայն մէ՛կ մասին իրաւունքներուն։ Երբ կանոնաւորութիւն կը պահանջէ՝ կը նը-ջանակէ թէ կանոնաւորութեան մը բոլոր մասերը յարգելու կը տրամադրուի։ Կանոնաւորութիւնն ունի, լեզուական տամանին մէջ, երեք որոշ մաս. ուղղագրութիւն, ուղղախօսութիւն, և քաղաքնչութիւն, կամ կարճ բառով՝ համաձայնական շարադասութիւն։

Թո՛ղ թէ միօրինակութիւնը պահանջ չէ լեզուի մը, բայց պահ մը ենթադրենք թէ այնպէ՛ս ըլլայ. միւս կողմէ սակայն, լեզուին գեղեցկութեան հարցն ալ նկատի առնելու պարտաւոր որ քերականը, որ լեզուաբանական հեղինակութիւնն է որ պիտի չճանչնար կանոնագծի մը օրինաւորութիւնը՝ լեզուին անուշութեանն համար։ Նոյնիսկ ո՞ր լեզուին հեղինակն է որ պիտի զլանար ներդաշնակութիւնը նորաստեղծ իր լեզուին մէջ, եթէ տոգորուած ըլլար՝ զայն կենդանի կը գտնուէր, գրեթէ արահետին անկիւնը։ Պրութեան էր։ Մինչեւ հոս խոյացած ըլլալու էր թշնամին մը ընդ առաջ։ Բայց ո՞վ էր այդ թշնամին։ Բլօտիա երկար ատեն չխորհեցաւ այդ բանին վրայ։ Աչքերը, առաջին զարմանքէն ու շլացումէն սթափած, ապառաժէն դատուող սիլուէթ մը նշմարեցին։ Մարդ մը կը յառաջանար դէպ ի իր կողմը, ձեռքին մէջ բանած այն բէվոլվէրը որով զգեցած էր երկու չուները։ Այդ մարդը արահետին մէջէն կը յառաջանար, որ կենդանի պատուար մըն էր լերան և պարապութեան միջեւ։ Բանի՛ մարդը կը յառաջանար, այնքան անձուկ կը դառնար այն անջրպետը ուր Բլօտիա պիտի կարենար չարժել ու գործել։

Անդունդի մը վերեւ գտնուած երեքչորս ոտնաչափ լայնութեան քար, երկու մատնաչափ լայնութեամբ, Բլօտիայի պէս կենցաղասէր ու հպարտ կնոջ մը կ'ընծայէր կեանքը, տիեզերքը, յոյսը, մինչ քիչ մը առաջ իր տիրապետող քմայքին վրայ կը յոխորտար։

Այն մարդը որ նայուածքը Բլօտիայի աչքերուն մէջ սեւեռած կը յառաջանար, Օթթօ Բէրքօվիքն էր։ Շուները Թաւուքին մէջ կռահած էին անոր ներկայութիւնը։ Բայց իշխանուհին կռահած չէր։ Այդ անհոս կենդանիներուն ցոյց տուած մահոգութիւնը զգուշաւոր դարձնելու էր Բլօտիան։ Սակայն անհոգութիւնը, ճակատագիրը, ճշմարիտ արիութիւն մը չատ հեռու էին խոնարհութիւն թելադրելէ մանկամարդ կնոջ։ Հակառակ այդ մարդուն մերձեցման, ահաւորն չէր վախնար։ Զգացում մը կը տիրապետէր իր մէջ, այն լաւագոյն զգացումներէն մէկը, որով կը արտիէր սիրար։

— Շուներս, օ՜հ իմ խեղճ շուներս, Պրութօ, Պաչօ, գոչեց իշխանուհին։

Շուներէն մէկը, անունը լսելուն պէս, գլուխը վեր առաւ և հեծիւն մը արձակեց։ Զուէմին ձայնը կը խափանէր ամէն ադմուկ։

Բլօտիա ուզեց կենդանիներուն քով երթալ։ Բայց Օթթօ ցատկելով Պաչոյի գորշ ու մետաքսանման մարմնոյն վրայէն, որուն թաթերը անդարձ մնացած էին, իշխանուհիին քով հասաւ։ Բլօտիա տեսաւ որ գաղանադուպին չրթունքները կը շարժէին, բայց չկրցաւ հասկնալ արտաբերուած խօսքերը։ Սարսափի մատնուեցաւ այդ անտոգդ վիճակին մէջ. ջրվէժին ադմուկը խլել բանտի մը մէջ արգելափակ ըրած էր զինքը, քանի որ չէր կրնար հասկնալ, իմանալ, խօսիլ, համոզել և թերեւս հրապուրել...

Ո՜հ, այդ շատաչիւնը... ջրհեղեղի և կործանման շառաչիւնը, որ ամէն օգնութենէ հեռու կը պահէր մանկամարդ կինը։ Մարդկային աչքեր չպիտի կրնային տեսնել այդ սոսկալի տեսարանը, ինչպէս ինք Բլօտիա չէր իմացած շուներուն հաչիւնները և հրաղէնի ձայները, որով Օթթօ զգեցեալ էր երկու կենդանիները։

Իշխանուհին, անշարժ կեցած, կը սպասէր։ Ցիորինցեան ձուաձեւ դէմքին վրայ արտաբերանք կար և աչքերուն փայլը նուազած էր։ Իր ուժերէն վեր էր ուէ՛ կատակերգութիւն ձեւացնել այդ պահուն։ Ինչպէս համակերպէր այդ բանին, նոյն իսկ մահուընէ ազատելու համար։ Զուր նուաստացում մը պիտի ըլլար այդ բանը։ Բլօտիա անգթօրէն ծաղրած էր այն բիրա էակը, որ հիմա դէպ ի իր կողմը կը յառաջանար, վայրագ վրէժխնդրութիւն արտայայտող աչքերով և գազանի դիմագծերով, որոնք ամբարտաւանութեամբ ուզուրուած էին։

Օթթօ Բէրքօվից ա՛ւելի մօտեցաւ... Թրանի իշխանուհին բարձրացուց հովանոցը, մարակի մը պէս դիմացինին երեսը խարազանելու համար անով։ Բայց գազանը ստանալի ծանր ձեռքը սեղմեց Բլօտիայի ազդուն դաստակը։ Նուրբ ոսկորները ճաքճաքեցին։ Ցաւէն պրկուած մատները բացուեցան ու հովանոցը վար ինկաւ։ Օթթօ իր դէմքը բոլորովին մօտեցուցած Բլօտիայի դէմքին, բաներ մը բաւ, որոնց իմաստը մասամբ հասկցաւ մանկամարդ կինը, հակառակ տիրող անտանելի չառաչիւնին, ջուրերու մոլեգին ողուլկոծին, որոնք թշուառական կնոջ ականջները կը լեցնէին և ցիրերը թունդ կը հանէին։ Պարբերութիւններու ծուռ-ծուռ գիծերով վանուած է այս եկեղեցիին չինութեան համար, բացի նախապէս պատրաստուած քարէն, առաղձէն եւայն, մինչդեռ Գրիգոր եպիսկ. եւ իրեն հետուրիշ մէկը կ'առաջարկեն եղեր այդ դրբամով չուկայէն մէջ կալուածներ գնել։ Եթէ լուսահոգի եպիսկոպոսին տեղ քիչ մը կորովի եւ վարող մէկը ըլլար ատենն առաջնորդը, ա՛յդ դրամով ա՛յն ատեն գնուելիք կալուածները այժմ չա՛ռ նոր հասոյթ կրնային ապահովել վարժարաններուն, ա՛նքան սղած են էջս դրամ մէջ Բաթերդի չուկային կալուածները եւ հասութաբեր եղած։

Դպրի Զատէ Թաղին մէջն է Մայր եկեղեցին, նորաշէն Ս. Աստուածամայր։ (Այս եկեղեցին չփոթելու է գրչագրերու մէջ յիշատակուած «Բաղքամէջի Ս. Աստուածին» եկեղեցիին հետ)։

Մայր եկեղեցիի մասին դարձեալ Պօղոս վարդապետի յիշատակագրութենէն կը քաղենք հետեւեալը։

«Ս. Աստուածայր եկեղեցի Բայբերդոյ»

«Ցառաջն այս եկեղեցի լեալ է փոքրագրիր, գեղջկէն, բայց երեք խորանեայ, ի յիշատակարանս գրոց նորա ա՛ղ «մի ինչ տեսի վասն չինութեան նորա, «միայն պատմեցին մեզ թէ ի կամարի «խորանի նորա ճակատագրեալ էր թուա«կան չինութեանն 2Ը (750—551=1301)։ «եւն. եւն.։ Արդ այս եկեղեցի կալով ի «միջակէտ քաղաքիս, եւ առընթեր Առաջ«նորդարանիս, համարի Մայր եկեղեցի, «որոյ ծախք չինութեանն եւ պարտիք լը«բացան ի 1855 ամին»։ եւայլն։

1848ին հիմէն վերաշինուած է Կիւրինցի Կարապետ(1) Ծ. Վրդ.ի առաջնորդութեան ներքեւ եւ ջանքով Եսայեան վարձանեալ Տ. Յովհաննէս քահանայի որ Թաղուած է եկեղեցիին դրան առջեւ բակին մէջ։ Մայր եկեղեցիին դրան վրայ կայ հետեւեալ արձանագրութիւնը քարի վրայ փորագրուած.

«Անհասանելի կամօք եւ ողորմութեամ«բրն Աստուծոյ նորոգեցաւ ի հիմանէ հը«րաշակառոյց սուրբ եկեղեցիս նուիրեալ «յանուն Ամենօրհնեալ Աստուածածնի «Յառաջնորդութեան Տեառն Կարապետ «քարեպեմամ ծայրագոյն վարդապետի Կիւ«ռինցւոյ, յօժարամասոյց արդեամբ եւ ջա«նիւք ազգին Հայոց ի փառս Ամենասուրբ «Երրորդութեանն եւ ի յիշատակ կենդան«եաց եւ համօրէն ննջեցելոց ի յոյն բը«նաւեց ի Բրիստոս, ակնկալեալ երանա«ւէտ կենաց եւ վարձուց բարեաց։ Ամե«նակալ Արարչէն Աստուծոյ։ Ամի Տեա«ռն 1848»։

Սա արձանագրութիւնն ալ կայ դարձեալ եկեղեցիին արեւմտեան պատին արտաքին երեսին մէջի քարերէն մէկուն վրայ.

Օժանդակեցաք եկեղեցւոյս այս չինման
Տրաք Ջանիւք ժողովրդոյս Համոյնն
Տայցէ Աստ. վարձս բարեաց ապագայն
Եւ անդրեւ յուրախութիւնս յաւիտեան։
Եւ մանաւանդ տէր Յովհաննէս Եսայեան
Ըղձալից տոչորմամբ սրտի մտրմբման
Եւ կարի լայտ աշխատեալ քան զամենայն
Ընկալցի եւ սա փոխարէն հատուցման։

Ուրիշ քարի մը վրայ գրուած է եկեղեցիին չինութեան ծախսուած դրամի մասին սա տեղեկութիւնները. «Եկեղեցւոյս լրումն եղեւ չորս հարիւր քսանի, վարդապետաց օրական հինգական դրչ. մշակաց հարիւրական փարա եւ քարինք սարին գերեզման (ա) առնէն բերինք արք

(1) Ա. Բ. մասերը հրատարակուեցան Արեւելքի ուրբաթ օրուան թիւով։

(2) Պօղոս վարդապետի յիշած այդ յիշատակարանը ձեռքի տակ չկայ այժմ։

(1) Կարապետ Վրդ. եկեղեցաշէն կոչուած է եւ շատ իրաւամբ։ Իր օրով եւ ջանքով չինուած են 8-9 եկեղեցիներ Բաթերդի գիւղերուն մէջ։ բոլորն ալ գեղաշէն. ինք շնորհուած է նաեւ Ս. Քրիստափոր վանքը։

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹՈՐԹՈՆԸ —175—

ՖԱՆԻԷԼ ԼԷՔԻԷՕՐ

ԿՈՌՔ ՄԸ ԿԵԱՆՔԸ

ԶՈՐԻՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՄԵՂՍԱԿԻՑԸ

Թ.

ՍՊԱՆՆՈՂ ՋՈՒՐԸ

Վերը՝ հեղուկ սիւնը ծիր մը կը ձեւացնէր։ Ջուրը աղեղնակոր ձեւ մը առած էր՝ ինքզինքը պաշտպանող կենդանիի մը կռնակին պէս։ Մոլեգին կծկում մը էր։ Ցեռոյ ինքզինքը կը ձգէր։ Ի՜նչ վայրէջք... Ջուրի զանգուածը մէկ անգամէն դէպի առաջ կը խուժէր։ Մէջտեղը, զմրուխտի պէս կանաչ, անշարժ կը թուէր։ Եզերքները, ժայռերէն բզքտուած, արծաթէ կտորներու պէս ցիրուցան կը գտնուէին։

Եզերքներուն վրայ գտնուող ջուրի ահագին ծուէններ կարծես ուլականի մը մէջէն կը սողոսկին, որ միանման ձեւ մը կուտար անոնց։ Նոյն խլընդոտին վրայ կը փչրուէին և համանման ձեւով կը բաժնուէին։ Միայն թէ ցայտումը աւելի ուժգին կ'ըլլար որոշ ժամանակամիջոցներէ յետոյ։ Ցայտցումը աւելի հնչուն հեծիւնով մը կը կատարուէր։ Բոպէ մը կը տեւէր ասիկա, և յետոյ հանդարտութիւն մը կը տիրէր։

Խորդուբոր օրէնքներ կը թուէին կարգ մը դնել այդ անկարգութեան մէջ իսկ։ Պարպութեան մէջ արձակուած այդ ջուրը անփոփոխ չքեղութեամբ մը կը վեռվեռէր։ Հոլուն նետուած այդ շղարշին ամէն մէկ ծալքը բնութեան կողմէ յարդարուած էր՝ իր թաքուն գիտութեան համաձայն և համաչափ կերպով։ Ի՜նչ անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր, տարիներու և դարերու միջոցին, ապառաժի այդ ճեղքուածքէն անցած դարձած ըլլալու էին Ովկէանոսի ջուրերը, արեւուն կողմէ ծծուելէ ու անձրեւի ձեւով տեղալէ ետքը։

Բլօտիա առ Թրանի յանկարծ սարսուռ մը զգալով ետին նայեցաւ։ Բան մը չէր կրցած լսել։ Ջուրէ՛ժին որոտումը ամէն աղմուկ կը ծածկէր։ Բայց նախազգացում մը, անձկութիւն մը հարկադրեցին զինքը այդ յետադարձ շարժումը ընելու։ Նախ իշխանուհին կարծեց որ մտացնորութեան, գլխաբ պայտի ենթարկուած է այդ ահարկու և անխոնջ ջրվէժին պատճառաւ, որուն հանած աղմուկն ալ կ'ընկճէր զինքը։

Շուները գետնին վրայ փռուած էին մեռելներու պէս։ Մէկը բաւական հեռու կը գտնուէր, գրեթէ արահետին անկիւնը։ Պրութօն էր։ Մինչեւ հոս խոյացած ըլլալու էր թշնամին մը ընդ առաջ։ Բայց ո՞վ էր այդ թշնամին։ Բլօտիա երկար ատեն չխորհեցաւ այդ բանին վրայ։ Աչքերը, առաջին զարմանքէն ու շլացումէն սթափած, ապառաժէն դատուող սիլուէթ մը նշմարեցին։ Մարդ մը կը յառաջանար դէպ ի իր կողմը, ձեռքին մէջ բանած այն բէվոլվէրը որով զգեցած էր երկու չուները։ Այդ մարդը արահետին մէջէն կը յառաջանար, որ կենդանի պատուար մըն էր լերան և պարապութեան միջեւ։ Բանի՛ մարդը կը յառաջանար, այնքան անձուկ կը դառնար այն անջրպետը ուր Բլօտիա պիտի կարենար չարժել ու գործել։

Անդունդի մը վերեւ գտնուած երեքչորս ոտնաչափ լայնութեան քար, երկու մատնաչափ լայնութեամբ, Բլօտիայի պէս կենցաղասէր ու հպարտ կնոջ մը կ'ընծայէր կեանքը, տիեզերքը, յոյսը, մինչ քիչ մը առաջ իր տիրապետող քմայքին վրայ կը յոխորտար։

Այն մարդը որ նայուածքը Բլօտիայի աչքերուն մէջ սեւեռած կը յառաջանար, Օթթօ Բէրքօվիքն էր։ Շուները Թաւուքին մէջ կռահած էին անոր ներկայութիւնը։ Բայց իշխանուհին կռահած չէր։ Այդ անհոս կենդանիներուն ցոյց տուած մահոգութիւնը զգուշաւոր դարձնելու էր Բլօտիան։ Սակայն անհոգութիւնը, ճակատագիրը, ճշմարիտ արիութիւն մը չատ հեռու էին խոնարհութիւն թելադրելէ մանկամարդ կնոջ։ Հակառակ այդ մարդուն մերձեցման, ահաւորն չէր վախնար։ Զգացում մը կը տիրապետէր իր մէջ, այն լաւագոյն զգացումներէն մէկը, որով կը արտիէր սիրար։

— Շուներս, օ՜հ իմ խեղճ շուներս, Պրութօ, Պաչօ, գոչեց իշխանուհին։

Շուներէն մէկը, անունը լսելուն պէս, գլուխը վեր առաւ և հեծիւն մը արձակեց։ Զուէմին ձայնը կը խափանէր ամէն ադմուկ։

Բլօտիա ուզեց կենդանիներուն քով երթալ։ Բայց Օթթօ ցատկելով Պաչոյի գորշ ու մետաքսանման մարմնոյն վրայէն, որուն թաթերը անդարձ մնացած էին, իշխանուհիին քով հասաւ։ Բլօտիա տեսաւ որ գաղանադուպին չրթունքները կը շարժէին, բայց չկրցաւ հասկնալ արտաբերուած խօսքերը։ Սարսափի մատնուեցաւ այդ անտոգդ վիճակին մէջ. ջրվէժին ադմուկը խլել բանտի մը մէջ արգելափակ ըրած էր զինքը, քանի որ չէր կրնար հասկնալ, իմանալ, խօսիլ, համոզել և թերեւս հրապուրել...

Ո՜հ, այդ շատաչիւնը... ջրհեղեղի և կործանման շառաչիւնը, որ ամէն օգնութենէ հեռու կը պահէր մանկամարդ կինը։ Մարդկային աչքեր չպիտի կրնային տեսնել այդ սոսկալի տեսարանը, ինչպէս ինք Բլօտիա չէր իմացած շուներուն հաչիւնները և հրաղէնի ձայները, որով Օթթօ զգեցեալ էր երկու կենդանիները։

Իշխանուհին, անշարժ կեցած, կը սպասէր։ Ցիորինցեան ձուաձեւ դէմքին վրայ արտաբերանք կար և աչքերուն փայլը նուազած էր։ Իր ուժերէն վեր էր ուէ՛ կատակերգութիւն ձեւացնել այդ պահուն։ Ինչպէս համակերպէր այդ բանին, նոյն իսկ մահուընէ ազատելու համար։ Զուր նուաստացում մը պիտի ըլլար այդ բանը։ Բլօտիա անգթօրէն ծաղրած էր այն բիրա էակը, որ հիմա դէպ ի իր կողմը կը յառաջանար, վայրագ վրէժխնդրութիւն արտայայտող աչքերով և գազանի դիմագծերով, որոնք ամբարտաւանութեամբ ուռուցուած էին։

Օթթօ Բէրքօվից աւելի մօտեցաւ... Թրանի իշխանուհին բարձրացուց հովանոցը, մարակի մը պէս դիմացինին երեսը խարազանելու համար անով։ Բայց գազանը ստանալի ծանր ձեռքը սեղմեց Բլօտիայի ազդուն դաստակը։ Նուրբ ոսկորները ճաքճաքեցին։ Ցաւէն պրկուած մատները բացուեցան ու հովանոցը վար ինկաւ։ Օթթօ իր դէմքը բոլորովին մօտեցուցած Բլօտիայի դէմքին, բաներ մը բաւ, որոնց իմաստը մասամբ հասկցաւ մանկամարդ կինը, հակառակ տիրող անտանելի չառաչիւնին, ջուրերու մոլեգին ողուլկոծին, որոնք թշուառական կնոջ ականջները կը լեցնէին և ցիրերը թունդ կը հանէին։ Պարբերութիւններու ծուռ-ծուռ գիծերով վանուած է այս եկեղեցիին չինութեան համար, բացի նախապէս պատրաստուած քարէն, առաղձէն եւայլն, մինչդեռ Գրիգոր եպիսկ. եւ իրեն հետուրիշ մէկը կ'առաջարկեն եղեր այդ դրբամով չուկայէն մէջ կալուածներ գնել։ Եթէ լուսահոգի եպիսկոպոսին տեղ քիչ մը կորովի եւ վարող մէկը ըլլար ատենն առաջնորդը, ա՛յդ դրամով ա՛յն ատեն գնուելիք կալուածները այժմ չա՛ռ նոր հասոյթ կրնային ապահովել վարժարաններուն, ա՛նքան սղած են էջս դրամ մէջ Բաթերդի չուկայէն կալուածները եւ հասութաբեր եղած։

Դպրի Զատէ Թաղին մէջն է Մայր եկեղեցին, նորաշէն Ս. Աստուածամայր։ (Այս եկեղեցին չփոթելու է գրչագրերու մէջ յիշատակուած «Բաղքամէջի Ս. Աստուածին» եկեղեցիին հետ)։

Մայր եկեղեցիի մասին դարձեալ Պօղոս վարդապետի յիշատակագրութենէն կը քաղենք հետեւեալը։

«Ս. Աստուածայր եկեղեցի Բայբերդոյ»

«Ցառաջն այս եկեղեցի լեալ է փոքրագրիր, գեղջկէն, բայց երեք խորանեայ, ի յիշատակարանս գրոց նորա ա՛ղ «մի ինչ տեսի վասն չինութեան նորա, «միայն պատմեցին մեզ թէ ի կամարի «խորանի նորա ճակատագրեալ էր թուա«կան չինութեանն 2Ը (750—551=1301)։ «եւն. եւն.։ Արդ այս եկեղեցի կալով ի «միջակէտ քաղաքիս, եւ առընթեր Առաջ«նորդարանիս, համարի Մայր եկեղեցի, «որոյ ծախք չինութեանն եւ պարտիք լը«բացան ի 1855 ամին»։ եւայլն։

1848ին հիմէն վերաշինուած է Կիւրինցի Կարապետ(1) Ծ. Վրդ.ի առաջնորդութեան ներքեւ եւ ջանքով Եսայեան վարձանեալ Տ. Յովհաննէս քահանայի որ Թաղուած է եկեղեցիին դրան առջեւ բակին մէջ։ Մայր եկեղեցիին դրան վրայ կայ հետեւեալ արձանագրութիւնը քարի վրայ փորագրուած.

«Անհասանելի կամօք եւ ողորմութեամ«բրն Աստուծոյ նորոգեցաւ ի հիմանէ հը«րաշակառոյց սուրբ եկեղեցիս նուիրեալ «յանուն Ամենօրհնեալ Աստուածածնի «Յառաջնորդութեան Տեառն Կարապետ «քարեպեմամ ծայրագոյն վարդապետի Կիւ«ռինցւոյ, յօժարամասոյց արդեամբ եւ ջա«նիւք ազգին Հայոց ի փառս Ամենասուրբ «Երրորդութեանն եւ ի յիշատակ կենդան«եաց եւ համօրէն ննջեցելոց ի յոյն բը«նաւեց ի Բրիստոս, ակնկալեալ երանա«ւէտ կենաց եւ վարձուց բարեաց։ Ամե«նակալ Արարչէն Աստուծոյ։ Ամի Տեա«ռն 1848»։

Սա արձանագրութիւնն ալ կայ դարձե

ու կանայք մեծաց մինչեւ ցփոքունս բաղում այլասեռեցան»։ Այս եկեղեցին չրջաֆափակին մէջն են Մեսրոպեան վարժարանը եւ առաջնորդարանը։

Թաղ Թաղին մէկ ծայրը Բերդին սառրոտը կայ հնադարեան մատուռ մը, Ս. Սարգիսանոսի անունով, որ յիշատակելի բան մը չունի եւ երբեմն Ցունաց տրուած էր իբր իրենց առժամանակեայ եկեղեցի գործածելու համար։

Ճիկրաչէն Թաղի եկեղեցին է Ս. Աստուածածին(*) և ոտնին օրն է Վերափոխման Բչ. օրը։ Բաբերդի ամենէն հին եկեղեցիներէն մէկն է, ինչպէս կ'երեւի հին նեռագիրներէ։ Վերանորոգուած է հիմէն 1855ին։ Հիանալի են եկեղեցիին մէջ մատուռին գեղաքանդակ ընկուզենիէ զոյգ մը դռները, որոնց վրայ գրուած է. «Ցիշատակ է ամբէսիէն Զի (910)»։ Հին խաչքար մըն ալ կայ ՉՂԲ (992) թուականով։ Այս եկեղեցիին չրջափակին մէջէն է նոյն Թաղի Աբասեան վարժարանը, որ վերաշինուած է հին վարժարանի մը տեղին վրայ, որուն մասին արդէն պիտի խօսինք։

Կալեր Թաղի Ս. Նշան եկեղեցին ալ շինութիւնով ժամանակակից է Մայր եկեղեցիին։ Սորը քով ալ քանի մը տարիէ ի վեր է որ ծաղկոց մը կը բացուի միացեալ եկեղեցիներու հասոյթով։

Համիտիէ Թաղին մէջ 3—4 տուն միայն հայ բնակչութիւն կայ, որոնք առանձին եկեղեցի կամ դպրոց չունին։

Եկեղեցիներու մասին այս քանի մը համառօտ տեղեկութիւններէն յետոյ դառնանք մեր նիւթին։

Յ. ԴՈՐԲԻՆԵԱՆ

Բաբերդ

ԱՌՏՆԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Տուներու մէջ, շատ անգամ սոխը կիսեալով, մէկ կէսը կը գործածեն անմիջական պէտքի մը և միւս կէսը կը թողուն և ժամանակէ մը ետքը կը գործածեն, ինչ որ վտանգաւոր է։ Կաթուած սոխ մը ամէն նեխութիւն իրեն կը քաշէ, ինչպէս՝ կաթը, երբ բերանը բաց ամանով պահուի։ Ուստի կորուած սոխը միշտ ամանի մը մէջ կամ կափարիչով մը ծածկուած պահելու է (ինչպէս՝ պէտք է միշտ բերանը գոց ամանով պահել կաթը)։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Մ. ՆԱԶԱՆԳՆԵՐԸ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Նիւ-Եորքեն ֆրանսական Թերթի մը ուղղուած հեռագիր մը կ'ըսէ.

Երեքշաբթի օրը Նիւ-Եորք հասած լուրերու նայելով, թէ՛ Ուաշինկթընի և թէ Պերլինի մէջ կը հերքուի այն լուրը, որուն համաձայն, գերման նաւաբեկիները պիտի ղրկուի բարեկամական այցելութիւն տալու Ադլանտեանի ամերիկեան եզերքներուն՝ այն միջոցին երբ ամերիկեան նաւատորմը Խաղաղական մէջ մարզանքներ պիտի կատարէ։ Այս զոյգը որ, կ'ըսէ Թայմզ, սովորաբար իրաւեկ աղբիւրէ առնուած է, գաղափարները չօշափելու նպատակով հրապարակ հանուած ըլլալու երեւոյթը ունի։ Եթէ այդ լուրը ընդհանուր խանդավառութեամբ մը ընդունուած ըլլար, կարելի է որ գերման կառավարութիւնը պիտի չհերքէր լուրը և նաւաբեկիները պիտի ղրկէր, որպէս զի հասատատէ թէ այն միջոցին երբ Մ. Նահանգաց ու Ճապոնի միջև ռազմապի մը վրայ կը խօսուի, Գերմանիա լաւագոյն բարեկամն է Մ. Նահանգաց։ Բայց բարեխառաբար կ'երեւայ թէ գերման կառավարութիւնը չուռայով ըմբռնած է որ լաւ պիտի չըլլայ այդ կերպով գործել և թէ այդ միջոցին նաւաբեկիի մը առաքումը բարեպատեհ պիտի չըլլայ և պիտի վիրաւորէ դիրաւորդ ազգութիւնը Մ. Նահանգաց, որոնք ուզելով հանդերձ լաւագոյն յարաբերութիւններ ունենալ միւս ազգաց հետ, ամէն առթիւ ցոյց կուտան թէ ամէն տեսակ յարձակումներ ետ մղելու համար միայն իրենց ոյժին վրայ կը վստահին. նաեւ անոնց արաբին քաղաքականութիւնը սա նշանակութիւնը ունի.—«Պէտք չէ որ տալոպալի դաշնադրութիւն մը կնքեն որ և է օտար տէրութեան հետ»։ Այս մասին եղած հակասական զրոյցներու հակառակ, կարելի է վստահ ըլլալ թէ, վերջերս նշանաբանին կիրառմանը հետեւանքով, որ և է դաշնադրութիւն կամ համաձայնութիւն չէ կնքուած Մ. Նահանգաց և Գերմանիոյ միջև։ Թայմզի Ուաշինկթընի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ քաղաքական կացութեան հետեւող կարգ մը անձեր այնպէս կը նկատեն թէ յառաջիկայ ձմեռը ամէնէն բարեպատեհ ժամանակը պիտի ըլլայ գերման նաւաբաժնին կողմէ Ադլանտեանի ամերիկեան եզերքներուն տարուելիք այցելութեան, և թէ այդ տեսակ այցելութիւն մը այդ միջոցին չատ հաճելի պիտի չըլլայ Պ. Ռուզվելտի։ Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն Սընի թէ, հոն տիրող ընդհանուր կարծիքին նայելով, գերման նաւաբաժնին այցելութեան մասին եղեւան հանուած զրոյցները գլխաւորաբար նպատակ ունին ցոյց տալ Ճապոնի և եւրոպական մէկ քանի տէրութեանց թէ Մ. Նահանգաց ու Ճապոնի միջև եղած վէճը եթէ թշնամութիւններ առաջ բերէ, ամերիկեան կառավարութիւնը պիտի կրնայ վստահիլ Գերմանիոյ գործօն աջակցութեանը։ Սընի թղթակիցը կը յարէ.— «Այս մասին մեծ կարեւորութիւն կը տրուի այն իրողութեան թէ Պ. Դաֆդ, Ծայրագոյն Արեւելքի ուղեւորութենէն վերադարձին, Բեռլինէ ու Պերլին պիտի այցելէ, բայց Բարիզ ու Լոնտոն պիտի չերթայ։ Ցայսմ է թէ Պ. Դաֆդի կողմէ Ռուսիոյ ու Գերմանիոյ մայրաքաղաքներուն տրուելիք ծրագրեալ այցելութիւնը քաղաքական երեւոյթ մը ունի, որուն կարեւորութիւնը պիտի աւելնայ Ճապոնի, Անգլիոյ ու Ֆրանսայի միջեւ եղած յարաբերութեանց հետեւանքով։ Կ'ըսուի թէ Պ. Ռուզվէլտ փափաքող է այդ կերպով ցոյց տալ թէ Մ. Նահանգները մտերմական յարաբերութիւններ ունին Ռուսիոյ և Գերմանիոյ հետ և թէ Պ. Դաֆդի կողմէ Նէրոգայի մէջ տրուելիք ծրագրուած այցելութեանց այդ մեկնութիւնը ընդհանուր կերպով կ'ընդունին Ուաշինկդընի մէջ անոնք որ ուշադրութեամբ կը հետեւին Պ. Դաֆդի ուղեւորութեանց զանազան երեւոյթներուն։

ՓԻԼԻՊՊԵԱՆՆԵՐԸ

Մանիլայէն ամերիկեան թերթերուն ուղղուած հեռագիր մը կ'ըսէ.— Հասարակ տեղատարափ անձրեւներուն և փոխադրութեանց միջոցներուն դժուարութեանց, Փիլիպպինոյ ամբոխիներուն չնուութիւնները մեծապէս առալ տարուած են։ Այլասերութիւնները փութով առալ կը տարուին և քանըչորս թնդանօթներ դեռեղուած են Փիլիպպինոյ ամէնէն մեծ կղզին վրայ՝ Սուալիկի ծովածովին մօտ. նաեւ բլրակներուն վրայ դեռեղուած են նաւային թիստ լաւ թնդանօթներէն տասը հատ։ Կղզիին մէջ լրացուցիչ ամրոցներ չնուած են. միւսնոյն ատեն կ'աշխատուի ընդարձակելու և բարւոքելու Բարբէնիարը կղզին մնայուն ամրութիւնները՝ Մանիլայի ծովածոցին մուտքին վրայ։

Պ. ԴԱՖԴ ՉԻՆՈՒ ՄԷՋ

Մ. Նահանգաց պատերազմական նախարար Պ. Դաֆդ երկուշաբթի օրը Շանկայ ժամանեց և սիրալիր կերպով ընդունուեցաւ։ Զինուցիները արծաթէ սկահակ մը նուիրեցին անոր։ Տեղւոյն ամերիկեան գաղթականութիւնը տեղանի հրաւիրեց Պ. Դաֆդը։ Մ. Նահանգաց պատերազմական նախարարը բանախօսութիւն մը արտասանելով յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները բնաւ մտադիր չեն Փիլիպպինները վաճառելու և թէ Փիլիպպինոյ ազգաբնակչութեան հետ ունեցած յարաբերութիւնները ուներ Ռուսիոյ և Գերմանիոյ հետ և թէ Պ. Դաֆդի կողմէ Նէրոգայի մէջ տրուելիք ծրագրուած այցելութեանց այդ մեկնութիւնը ընդհանուր կերպով կ'ընդունին Ուաշինկդընի մէջ անոնք որ ուշադրութեամբ կը հետեւին Պ. Դաֆդի ուղեւորութեանց զանազան երեւոյթներուն։

ՄՈՆԴԻՆԵՌՈՅ ԿՈՄՍՈՒՇԻՆ

Հոնկոնկ երեքշաբթի օրուան թուականով Բարիզի թերթի մը ուղղուած հեռագիր մը սա տեղեկութիւնները կը հաղորդէ.— Երէկ Թիէնցէ ժամանեց Սաքսոնիոյ թագաւորին մէկ ներկայացուցիչը՝ Ֆրանց Իվէրս փաստաբանը, որ Պէտրիւէ Վիլլան դնաց և ուզեց տեսակցիլ Մոնդինեռոյ կոմսուշինին հետ, սակայն այս վերջինը չուզեց զայն ընդունիլ։ Այս առթիւ կատարուած երկրորդ դիմում մըն ալ չյաջողեցաւ։ Պ. Իվէրս օրագրողի մը հետ տեսակցելով յայտարարեց թէ պաշտօն յանձնուած է իրեն՝ կոմսուհիին հետ բանակցիլ սա հիմերուն վրայ.— Տարեկան 40,000 ֆր.ի թոշակ մը պիտի վճարուի կոմսուհիին՝ պայմանով որ իսկոյն յանձնէ Մոնիքա փոքրիկ իշխանուհին, և սակայն մայրը պիտի կրնայ ամէն տարի մէկ ամիս քովը պահել զայն. ու միւս զաւակներուն ալ այցելել ուզած տեղը։ Մոնդինեռոյ կոմսուհին, այսօր, վառանելի անձի մը յայտարարեց թէ իր զաւակը բնաւ պիտի չյանձնէ այդ տեսակ պայմաններով, վասն զի գիտէ թէ Մոնիքա իշխանուհին անգամ մը որ իր ձեռքէն առնուն, այլեւս դնաւ պիտի չվերադարձնեն։

—Թանկ թղթակիցն ալ սա հեռագիրը կ'ուղղէ Տրէզդայէն.—Սաքսոնիոյ արքունիքին և Մոնդինեռոյ կոմսուհիին ներկայացուցիչին միջև կատարուող բանակցութիւնները ելքի մը յանգած ըլլալու երեւոյթը ունին։ Մոնդինեռոյ կոմսուհին կը հաւանի Սաքսոնիոյ արքունիքին յանձնել Մոնիքա իշխանուհին, որ նախ իր մեծ հօրը ու մեծ մօրը՝ Թագաւորի մեծ դուքսին ու մեծ դքսուհիին պիտի յանձնուի։ Կոմսուհին ամէն տարի ժամանակ մը իր քովը պիտի ունենայ իշխանուհին. նաեւ ամէն տարի պիտի կրնայ տեսնել իր բոլոր զաւակները։ Սաքսոնիոյ նախարարները թագաւորին նախագահութեամբ նոր գումարում մը ունեցան. ներկայ էր նաեւ Եռնոն իշխանը, որ նոյն օրուան առաւօտեան վերադարձած էր Միլիերկրակի մէջ կատարուած ուղեւորութենէ մը։ Որոշուեցաւ զրաղեցաւ այն միջոցներով որոնք ձեռք պիտի առնուին՝ Մոնիքա իշխանուհիին յանձնումին համար, ինչ որ, կ'ըսեն կէս-պաշտօնական ճամբով և իշխանութեանց միջնորդութեամբը պիտի կատարուի։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱԽԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ ՄԸ ԴԱՏԱՍՏԱՆԻ ԵՆԹԱՐԿՈՒԱԾ

Դուբլինցի ֆրանսական լրագիրներուն ուղղուած հեռագրի մը նայելով, Նաքի դատէն եռաքը ուրիշ կարեւոր դատ մը պիտի տեսնուի Իտալիոյ գերագոյն տեսչին կողմէ։ Դատուելիք անձն է Իտալիոյ դատական նախկին նախարար Պ. Թոռեանի, որ նշանաւոր իրաւագէտ մըն է։ Ամբաստանութեան առարկան է Օր. Եվա Պարպարօ-Բորնարոյի բողոքը, յայտարարող թէ Պ. Թոռեանի զինքը հրապուրած և յետոյ լքած է։

ԹԵՐԹՕՆ-ՎԷՊ ԵՒԵՂԵՑԻԻ ՄԷՋ

Մ. Նահանգաց մէջ Սէնթ-Լիթլն եպիսկոպոսական եկեղեցիին երէցը Հ. Ճէյմիսքն նոր գիւտ մը ըրաւ՝ հաւատացեալները հրապուրելու, որպէս զի եկեղեցի ներկայանայ՝ տեղեկութիւն հաղորդելու պետական պայմանագրութեան առթիւ գրուած ըլլալու մասին։ Վիեննայի մէջ շատ կը խօսուի Նոյէ Ֆրայէ Բէռնեի Տօսրէն Պ. Պէնէթիքդի կատարած դերին վրայ՝ նոյն պայմանագրութեան կնքուելու գործին մէջ։ Պ. Պէնէթիքդ առաջարկեց այն բանաձեւը որով կարելի եղաւ լուծել երաչխաւորութեանց խնդիրը՝ հաւաքական պանքայի մը չարունակութեան համար 1910էն եռաքը, վասն զի այդ թուականին կ'աւարտի աւարեւհունգարական Պանքային մենաշնորհը։ Հունգարիա, Պ. Պէնէթիքդի թելադրած յօդուածին համաձայն, պիտի պահէ զուտ հունգարական պանքա մը հաստատելու մենաշնորհը, պայմանաւ որ հունգարական պանքային պանքատոները միւս աւարեւհական պանքատոներուն համահաւասար արժէք ունենան։

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Գերմանիոյ ներքին գործոց նախարարին կողմէ վերջերս հրատարակուած վիճակագրութիւնէն կ'երեւայ թէ Գերմանիոյ մէջ ուսանողներուն թիւը բաւական չատ է։ Բարձրագոյն վարժարաններու ուսանողներուն թիւը գրեթէ եռապատկուած է երեսուն տարի է ի վեր։ 17,500էն 45 հազարի բարձրացած է։ Գերմանիոյ մէջ 1877ին հարիւր հազար բնակիչի 37.5 ուսանող էր. հիմա այդ համեմատութիւնն է 67.5։ Մասնագիտական վարժարաններու ուսանողներուն թիւը, որ 1891ին 4200 էր, 1903ին 13,269ի բարձրացաւ։ Գրականութեան, բժշկական և իրաւագիտական համալսարանականներու թիւը տարուէ տարի կ'աւելնայ. 1890ին գրականութեան համար 2700 ուսանողներ կային. հիմա ատոնց թիւն է 8464։ Լիսէներու ուսուցիչները յաճախ մինչեւ երեսունը-հինգ տարի կը սպասեն վերջնական պաշտօնի մը ձեռք բերելու համար, և Պամիէրայի կրթական նախարարը վերջերս հարկադրուեցաւ հրաւիրել ուսանողները, որպէս զի բժշկական կամ դատաւորական ասպարէզները չմնանեն։ Միայն ատառաւծանութեան համալսարանները լքուած են. ատոնց ուսանողներուն թիւը հարիւրին 50 պակսած է։ Ատոր պատճառը կրօնքի մասին լայնախոհութիւնը չէ, այլ այն պարագան թէ եկեղեցականներուն յատկացուած թոշակը չատ քիչ է։ Համալսարանականներու այս չափազանց թիւին հետեւանքը այն եղած է որ թափուր պաշտօններու թիւը չածիր ինդրանքներու համեմատութեամբ, որով վերջերս ասպարէզները մտած ուսանողներուն վարձքը կը նուազի, մանաւանդ քաղաքային ճարտարագէտներու և ճարտարարուեստի ուրիշ ճիւղերու համար։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ

ՊԱՏՇԱՕՆ. — Դասթէմունիի Թոսիա գաւառակին գայմագամ անուանուեցաւ Պիզայի գաւառին Պիթամիչ գաւառակին գայմագամ Միտհաթ էֆ. որուն յաջորդեց Գոչխիսարի նախորդ գայմագամ Բէյմալ էֆ.։ Էնկիւրիի նահանգին Բէյազիթ գաւառակին գայմագամ անուանուեցաւ Ագաղ դաւառակին գայմագամ Լտիպ պէյ, որուն յաջորդեց Ավանոս գաւառակին գայմագամ Հաղդը էֆ.։ Ավանոս գաւառակին գայմագամ անուանուեցաւ Իւրիւպի նախորդ գայմագամ Սաբրի էֆ.։ Դասթէմունիի նահանգին Զէրքէշ գաւառակին գայմագամ անուանուեցաւ Տրապիզոնի նահանգին Յուրէ գաւառակին գայմագամ Հրիզդի պէյ, որուն յաջորդեց Զէրքէշի գայմագամ Նաղմի էֆ.։

—Մամասդրոնի նահանգին նորահաստատ դատական քննիչի պաշտօնը յանձնուեցաւ նոյն նահանգին վերաքննիչ ատեանին պատժական ճիւղին նախագահ Մուսթաֆա Նէշատ էֆ.ի։ Սելանիկի նահանգին նորահաստատ դատական քննիչի պաշտօնը յանձնուեցաւ ծովային առեւտրական դատարանին անդամ Ավրամաքի էֆ.ի։ Դուսովայի նահանգին նորահաստատ դատական քննիչի պաշտօնը յանձնուեցաւ Նամեայի ու Շքտարայի նահանգաց դատական քննիչներէն Միխայիլ Լաթիֆ էֆ.ի։

—Կ. Պոլսոյ վճռաբեկներուն գործադիր պաշտօնեայ անուանուեցաւ Կ. Պոլսոյ նախնական դատարանին հուզուզի առաջին ճիւղին առաջին քարտուղար Պէհչէթ պէյ։

—Մամասդրոնի նահանգին վերաքննիչ ատեանին պատժական ճիւղին նախագահ անուանուեցաւ նոյն նահանգին վերաքննիչ ատեանին ընդհանուր դատախազ Նաիլ էֆ.ի, որուն յաջորդեց նոյն նահանգին դատական քննիչի նախորդ օգնական Մաշհար պէյ։

—Պաղատատի նահանգին կեդրոնական նախնական դատարանին պատժական ճիւղին նախագահ անուանուեցաւ Պիթլիսի նահանգին կեդրոնական նախնական դատարանին պատժական ճիւղին նախագահ Մուսթաֆա Շիւքրի էֆ., որուն յաջորդեց Պաղատատի նահանգին կեդրոնական նախնական դատարանին պատժական ճիւղին նախագահ Սլաքի էֆ.։ Մալկարայի գաւառակին նախնական դատարանին պատժական ճիւղին նախագահ անուանուեցաւ Սոֆլու գաւառակին նախնական դատարանին պատժական ճիւղին նախագահ Հիւսէյին Ֆազլը էֆ.։

—Դէսսովայի նահանգին վերաքննիչ ատեանին ընդհանուր դատախազի նորահաստատ երկրորդ օգնականի պաշտօնը յանձնուեցաւ Բալվայի գաւառակին առեւտրական դատարանին նախագահ Բեդրաքի էֆ.ի։

ԱՍՏԻՒԱՆ.—Միւթէֆաղի ատիճան տրուեցաւ Դրբճա Ալի գաւառակին նախորդ գայմագամ Սէյիտ Ալի էֆ.ի։ Սալիսէի ատիճան՝ քաղաքային բժշկական կայս. վարժարանին պատուակալ առաջին դեղագործ Իպրահիմ Նազիմ պէյի։

ՊԱՏՇԱՕՆԵՆ. — Առաջին կարգի Մէճիտիէ պատուանշան տրուեցաւ Կայս. Պալատան բժիշկներէն Մրբլիվա Անմէտ փաշայի և Աղեքսանդրիոյ երեւելիներէն Իպրահիմ փաշայի։ Երկրորդ կարգի Մէճիտիէ՝ Բերայի հեռագրատան Տնօրէնի օգնական Բաքալ էֆ.ի (Մկրտիչ էֆ. Դաղանեան)։ Երկրորդ կարգի Օսմանիէ՝ Կայս. Պալատան առաջին ատամնաբոյժ Սամի էֆ.ի։ Երրորդ կարգի Օսմանիէ՝ Ֆրանսայի բժիշկ Տօքթ. տը Դուռնիվի և երրորդ կարգի Մէճիտիէ՝ տօքթ. Լաստէ։ Երրորդ կարգի Օսմանիէ՝ Ճիտէի կուսակալի տեղակալ Հիւսէյին Հիւսնի էֆ.ի։

—Երկրորդ կարգի Շէֆգաֆէ՝ Օսմ. Պանքային հաշուակալ գերմանացի Պ. Գրանտի աղջկան։

ՇԱԲԹԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՐՄԱՏԻՐՆԵՐԸ.— Պատօնական Զեկուցագրի մը հետեւեալը կը ծանուցանէ.— «Սրբազան կուսակալութիւնը՝ տեղեկագրած է թէ բերդերը այս տարի, նախորդ տարիին հետ բաղդատելով, հարիւրին քանը-հինգ համեմատութեամբ նուազ են, որով արմատքներու արտադրումը եթէ չարուն նակուի, Թոքատի գաւառին և ուրիշ գաւառներու մէջ պէտքերը կարեւոր ու անմիջական հանգամանք մը պիտի ստանան։ Ուստի նախարարաց Խորհուրդին որոշմամբ, որ վաւերացած է կայս. Իրատէով, նոյն նահանգէն արմատքներու արտադրումը արգիլուեցաւ. միայն թէ ներկայ թուականէն սկսեալ մինչեւ տասնրինգ օր բացառաբար պիտի արտադրուին պայմանագրութեան ենթակայ արմատքները։»

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ. — Վեհ. Սուլթանը Խանլանը Ալ Օսման պատանդը նուիրեց Իտալիոյ Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորին։ Թուրք լրագիրները այս լուրը ծանուցանելու առթիւ կ'ըսեն.— «Թէ՛ Կայս. համակրութեան այս արտայայտութիւնը և թէ այն իրողութիւնը որով անցեալները Դրոմպի զօրավարը Կ. Պոլիս ղրկուեցաւ՝ Իտալիոյ Վեհ. Թագաւորին յարգանքներ մատուցանելու Վեհ. Սուլթանին, բաւական է ապացուցանելու՝ Օսմ. Տէրութեան և Իտալիոյ կառավարութեան միջեւ տիրող բարեւոք և մտերմական յարաբերութեանց առաթիանը։»

ՋԵՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔԵՐԸ.—Կայս. Իրատէ մը հրամայեց որ մարդասիրաբարոյական մասնաւորներու մէջ չարձանագրուած ոչխարամանկներու զինուորական գիրքերուն համար եղած Կայս. Հրամանը վերաբերի վեց ամիս ետքը եւրեւան հանուած չարձանագրուած անհատներու։ Այդ պայմանաժամը կը սկսի մարդասիրի գործողութիւնը չաւարտած տեղեր՝ աւարտման թուականէն, և աւարտած տեղերն ալ վերջերեալ չորսման թուականէն։ Կայս. Իրատէ մը նաեւ հետեւեալը հրամայեց.—Նկատելով որ այս հրամանը մինչեւ որ նահանգներու և գաւառներու կեդրոններէն հեռու գտնուած գիւղաքաղաքներ ու գիւղեր հաղորդուի, ժամանակ պիտի անցնի, ուստի վերջերեալ պայմանաժամը վեց ամիս եւս երկարի, որպէս զի հեռաւոր գիւղերու բնակիչներն ալ աժամանան Կայս. այդ չնորհին։

ՍԱՆԻՏ ՓԱՇԱ.— Վեհ. Սուլթանը բարեհաճեցաւ առլի դիշերը և երկի սենեկապետ Բիրա պէյը ղրկելով Պեռաման Խարհուրդին նախագահ Սայիտ փաշայի ապարանքը, որպէսզի հարցնել տալ։ Ն. Վսեմութեան վիճակը բաւական բարւոքած է։

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ.—Ֆրանսայի Ժիրոնտ նաւագործարանին մէջ օսմ. կառավարութեան հաշուոյ շինուող Սամսոն Բորպիլանալաքը ծով իջուցուեր է։

ԿԱՑՍ. ՇՆՈՐՀ.— Վեհ. Սուլթանը իմանալով որ Դասթէմունիի զօրաբաժնին հրամանատար Ալի Բիրա փաշա հիւանդ է, բաբեհաճեցաւ հրամայել որ բժշկական կայս. վարժարանին ակնոցի և կոկորդի հիւանդութեանց ուսուցիչ գնդապետ Ռիվանի պէյ Դասթէմունիի երթալով դարմանէ Ալի Բիրա փաշան։

ՏԻԱՐՊԷԿԻՐԻՈՅ քաղաքին մէջ մեռաքսի «միզան» մը պիտի հաստատուի մինչեւ մէկ տարի, և եթէ օգտակարութիւնը հաստատուի՝ պիտի չարունակուի։ Միւվանի գաւառակին կեդրոնին համար ալ նոյն կարգի առաջարկութիւն մը եղած էր, բայց հոն Հանրային Պարտքի վարչութեան ճիւղ չըլլալուն համար, այդ առաջարկութեան իրականացումը յարմար չդտաւ։ Տիարպէքիրի մէջ ու չրջակաները չերմաբուծութիւնը բաւական առաջ տարուած ըլլալով, ներկայ տարուան մեռաքսի տասանորդը 361,000 ղրշ. արտադրած է՝ նախորդ տարիէն 104,000 ղրշ. աւելի։

ՑԱՆԸՄԱԲԳԱՕԻ կառավարութիւնը հրաւիրեց օսմ. կառավարութիւնը մասնակցիլ 1908 օգոստոսին վերջերը Բոբէնհակի մէջ գումարուելիք միջազգային արեւելագէտներու 15րդ համաժողովին։ Կայս. Իրատէ մը հրամայեց որ օսմ. կառավարութեան կողմէ իբրեւ պատուիրակ ներկայ գտնուի Լոնտոնի օսմ. դեսպանատան խորհրդական Ագարիւհագ Համիտ պէյ։

ՅԻՐԱՆՇԱՀԻ չորս հարիւր երկսեռ զրաստաշրջիկներ Եռուսաղէմ ժամանելով Սուրբ Տեղերը այցելելէ ետքը վերադարձեր են։

ՎԱՌՈՒԱՆԻՈՒԹԻՒՆԸՐԸ.—Լիսիրնէի կուսակալութիւնը ծանոյց ձեռնտաս պաշտօնարանին թէ հարկ եղած միջոցները ձեռք առնուած են՝ փութով փայտ և ածուխ ղրկելու Կ. Պոլիս։

— Սելանիկի նահանգին Դաթրինի ծովեզերքը պատրաստ գտնուած երկու միլիոն օխա ածուխ մօտերս Կ. Պոլիս պիտի ղրկուի։ Զաթաճայէն ու չրջականերէն 849,000 օխա ածուխ և 800 չէքի փայտ ճամբայ հանուած են դէպի Կ. Պոլիս։

— Դարասիի գաւառին նաւանգիստներէն, մինչեւ օգոստոսի վերջը, 11,400 կենդինար ածուխ ղրկուած են Կ. Պոլիս, Իզմիր և ուրիշ տեղեր։ Հիմակ ալ 800 կենդինար պատրաստ կ.ի, որոնք Կ. Պոլիս պիտի ղրկուին։ Եթէ ձմեռը սաստիկ չըլլայ, մինչեւ փետրուարի վերջը 14,000 կենդինար ածուխ և 6000 չէքի փայտ պիտի կրնայ ղրկուիլ։

— Ակթէբրլըզէն, Միտիյէն ու չրջականերէն 2,250,000 օխա ածուխ և 12,200 չէքի փայտ Կ. Պոլիս պիտի ղրկուին։ Ագչէչէհրէն ու չրջականերէն ալ 20,000 չէքի փայտ Կ. Պոլիս պիտի ղրկուին։ Զեռնտաս պաշտօնարանը գրեց ծովային նախարարութեան՝ չղրկեսուեր կայնն ղրկել՝ առաքումները փութացնելու համար։

— Միթիյէն կը գրեն թէ նոյն նաւանգիստին մէջ չորս միլիոն օխա ածուխ կայ, որոնց հարիւր օխան 25էն 27 ղրուշի կը ծախուի։ Տեղական պաշտօնեաները հարկ եղած միջոցները ձեռք առած են այդ ածուխները փութով Կ. Պոլիս փոխադրելու համար։ Մէկ քանի օրէն քսանի չափ նաւեր ածուխ բեռցած ճամբայ պիտի ելլեն դէպի Կ. Պոլիս։

ՄԱԼԶԱՐԻԱՆԻՆ կը գրեն թէ հացին օխան 58-60 փարա է։ Սամսունէն ալիւրի արտածումը արգիլուած ըլլալով, յուսալի է որ հացին գինը ժամանայ։

ՍԻՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔԸ. — Հոկտեմբեր 1էն 10 (Ն. Տ.) Սիւէզի ջրանցքէն անցնող նաւերուն թիւն է 119 և գոյացած հասոյթն ալ 3,280,000 ֆր.։

ՋԻՒԴԻ ՊԻԵ, Օսմ. Հանքային Պարտքի Վարչութեան գոմիսերութեան ճիւղին Տնօրէնը, որ ժամանակէ մը ի վեր Լքանլէ-Պէյն կը գտնուէր անձը դարմանելու համար, շաբաթ օրը Կ. Պոլիս վերադարձաւ։

ԲՐԱԶԻԼԻԱՆԻՆԵՐԸ հելլենացի Բեռբօ Լիտանէօ կարեւոր գիւտ մը ըրեր է Անգլիա գտնուող քիմիագէտի մը հետ։ Այդ գիւտը հետեւեալն է.— Օսմ. երկիրներու զանազան վայրերէն և Յունաստանէն Եւրոպա ղրկուած խոզկաղիներէն «Թանէ»ն և ուրիշ նիւթեր, որոնք կարգ մը արհեստներու մէջ կը գործածուին, պիտի հանուին, որով փոխադրութիւնները պիտի դիւրանան։

ՊԵՏԱԿԱՆ Խորհուրդին օրէնսդիր ճիւղին անդամ և Բ. Դան Թէսիլատ մնուկին յանձնաժողովին նախագահ Լսաա պէյ որ ժամանակէ մը ի վեր հիւանդ էր՝ մեռաւ։ Յուղարկաւորութիւնը երէկ կատարուեցաւ։

ԱԼԻՒՐՆԵՐԸ.—Նեա Էթիմէրիս ձեռնհաս պաշտօնարանէն կը խնդրէ տարբալուծել Թումանիայէն ու Մարսիլիայէն բերուած ալիւրները, որոնց մէջ չատ տարին տեսակի վերաբերեալներ կան։

ԲԱՄՊԱԿԸ ԵԳԻՊՏՈՅՈՒ ՄԷՋ. — Աղեքսանդրիայէն կը գրեն թէ Եգիպտոսի այս տարուան բամպակի բերքին արժէքը երեսուն միլիոն անգլիական ոսկի կը հաչուուի։ Սակայն այս ենթադրութիւնը բոլորովին ճիշդ չի կրնար նկատուիլ։ Բերքին հաւաքումը սկսած է և նոյեմբերի վերջերը կ'աւարտի։ Ստորին Եգիպտոսի մէջ գիշերները տիրող մշուշը բամպակին կը վնասէ, որով վերջերս ենթադրութիւնը չատ ճիշդ չի կրնար հաստատուիլ։ Միայն թէ այս տարի բամպակի առատութեան համար գուշակութիւն մը կրնայ ըլլալ, վասն զի Եգիպտոսի մէջ տարուէ տարի կ'աւելնայ բամպակի մշակութեան յատկացուած հողերը։

ՍԸՄԻՒԱՉԷՆ առնուած լուրերու նայելով, արմատքներու նուազութիւնէն առեւտրական գործառնութիւնները ոգեւորեալ չեն։ Ցորենի գինը անցեալ տարի 90—120 ղրուշ էր. այս տարի 160—180 է։

ԱՅՎԱՆ. — Անցեալ չաբթու Իզմիրի մէջ ափիոնի վաճառում չէ կատարուած։ Նոր բերքը սկսելէն ի վեր 1211 կողով ժամանած է Իզմիր. անցեալ տարի 2714 կողով ժամանած էին։ Կ. Պոլսոյ մէջ ծախուած են 47 կողով՝ 325 ղրուշէն։ Կ'ըսուի թէ Կ. Պոլսոյ վաճառականները Հալանտայի հրապարակին համար մեծաքանակ ապրանք վաճառած են «ա լիվռէ»։ Կ. Պոլսոյ մէջ պատրաստ ապրանք մնացած չըլլալով, կ'երեւայ թէ Իզմիրի հրապարակէն գնում պիտի կատարուի։ Իզմիրի մէջ ապրանքի ակերը 250 ղրուշէն վար չեն ծախեր։

ՄԱՆԱՀ Պ. ՌՈՒԷԼԻԻ.— Ֆրանսայի դեսպանատան նախորդ առաջին թարգման վախճանեալ Պ. Ռուէլի յուղարկաւորութիւնը այսօր կը կատարուի Բերայի Սէն Լուի եկեղեցիին մէջ։

—Մեծ-Եպարքոսին ու արտաքին գործոց նախարարին թարգմանները շաբաթ օրը ֆրանսական դեսպանատունը երթալով, Պ. Ռուէլի մահուան առթիւ ցաւակցութիւն յայտնեցին դեսպան Պ. Ռոնսթանին։

—Պ. Ռուէ ծնած է 1847 մարտ 15ին։ Բարիզի թարգմանի օգնականներու վարժարանէն վկայական առանալով 1865 թուականին Կ. Պոլիս եկած էր իբրեւ օգնական թարգման եւ անկէ ի վեր կը պաշտօնավարէր ֆրանսական դեսպանատան մէջ, հեռզհեռէ բարձրանալով։ 1894էն ի վեր կը վարէր առաջին թարգմանի պաշտօնը։ Անցեալ տարի հանգանան կոչուելով, երկրորդ կարգի դեսպանի տիտղոս եւ Պատուոյ Լեգիոնի չորրորդ կարգի պատուանշան ստացաւ։

ՍԸԿԱՆԹՈՒՂԻՒ ԱՐԿԱՆ. — Ինչպէս ծանուցուեցաւ, Բէլգրէյնէ հինգշաբթի օրուան թուականով հեռագրի մը նայելով, անցեալ երեքշաբթի իրիկուն Կ. Պոլսէն մեկնած ուրոպական կառաքարուանը Բէլգրադի քաղաքին մօտ ուրիշ կառաքարի մը հետ ընդհարում մը ունեցած է։ Այդ արկածին հետեւանքով երկու հոգի մեռան եւ տասնվեց հոգի վիրաւորուեցան։ Այս վերջիններէն տասերեքը ուղեւոր են։ Այդ կառաքարին մէջ կը գտնուէին Կ. Պոլսոյ փաստաբաններէն Պ. Սէրգոյ Պանէ եւ Սպանիացի Պ. Պլասքօ Իսանէդ ու կինը, որոնք Եւրոպա կ'երթային. սակայն երեքն ալ անվնաս ազատուելով հետեւեալ օրը Բարիզ ուղեւորեր են։

—Բէլգրադի մօտ գործարանի մը մէջ աշխատող գործաւոր մը, որ ականատես եղած է արկածին, սա տեղեկութիւնները կը հաղորդէ.—Սէմլինէն եկող կառաքարին և վաճառաքարէ կառաքարքարի մը մի

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՍԱՄԱԹԻՈՅ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՏՕՆԸ

Պատրիարքական պատարագ եւ քարոզ. — Այցելութիւն Մաքս իշխանին։

Շաբաթ օրը, իրիկուան կողմ, Պատր. Փոխանորդ Սրբազանը և Տ. Զաւէն Ծ. Վրդ., ինչպէս նաև Սամաթիայ Թաղ. Խորհուրդի ատենապետն ու ատենադպիրը՝ Յովհ. Կրճիկեան և Լեւոն Դէօճեան էֆ.-ները Պատրիարքարան երթալով, Ս. Պատրիարքը առաջնորդեցին Ս. Դէօրգ եկեղեցին։ Վարժարանին երկսեռ սաները, իրենց Տեսչին առաջնորդութեամբ, եկեղեցւոյ դուռունէն երգերով դիմաւորեցին Ն. Սրբազնութիւնը որ պահ մը հանգիստ առնելէ եւաքը՝ նախագահեց «Եկեղ.»ի աբաստղութեանց և գիշերը հիւրընկալուեցաւ Տ. Գաբրիէլ եպիսկ. Ճէլվաիրճեանի բնակարանը։

Երէկ առաւօտ, Ս. Պատրիարքը հանդիսաւոր Պատարագ մատոյց Ս. Դէորգ եկեղեցին, որ լեցուած էր երկսեռ հաւատացեալներու խուռն բազմութեամբ։ Պատարագին կը սպասաւորէին Տ. Զաւէն և Տ. Բաբգէն Ծ. Վրդ.ները, Տ. Եղիշէ և Տ. Ցարութիւն քահանաները։ Պատարագին ներկայ էին, բացի Պատր. Փոխանորդ Սրբազանէն, Տ. Կարապետ Վրդ. Մկրտիչեան և Տ. Յակոբ Վրդ. Շահազիզեան։

Պատարագէն առաջ մոտ 9½ին (Ք. Ե.) եկեղեցի եկաւ Սամաթիոյ Թագաւորին եղբայրը՝ Նորին Բարձրութիւն Մաքս իշխան, որ արդէն առաւօտէն փափաք յայտնած էր Ս. Պատրիարք Հօր այցելել մինչեւ Նորին Ամենապատուութեան մատուցած պատարագին ներկայ գտնուելու։ Նորին Բարձրութեան կ'սպասէր, Ս. Պատրիարք Հօր յանձնարարութեամբ, Տ.Թ. Յակոբ էֆ. Թոփճեան, ժամերգութեան մասին հարկ եղած բացատրութիւնները տալու համար։ Ս. Պատրիարքը երբ հանդիսաւոր թափօրով և «Հրաշափառ» շարականով եկեղեցի առաջնորդուեցաւ, Մաքս իշխանը, որ քաջ հմուտ է արեւելեան ժամերգութեանց և հայ պատարագին ու արարողութեանց, հարցուց թէ երգուածը արդեօք «Հրաշափառ» շարականը չէ։ Ս. Պատրիարքը ընաբան առնելով «Եկայք առ իս ամենայն վաստակեալք և բեռնաւորք և ես հանգուցից զձեզ» խօսքը, գեղեցիկ քարոզ մը խօսեցաւ։

«Այսօր, ըսաւ Ս. Պատարագիչը, այս տեղ հաւաքուած ենք տօնելու Խաչի տօնը։ Ամէն տարի Ս. Դէորգի այս տաճարին մէջ կը տօնենք Վարագայ Ս. Խաչի յիշատակը։ Այս տօնախմբութեան բուն պատճառը Ս. Դէորգն է՝ Խաչին մատուցած ծառայութիւնն է։ Եկեղեցւոյս ճակատին վրայ գրուած է «Եկայք առ իս ամենայն վաստակեալք և բեռնաւորք և ես հանգուցից զձեզ»։ Ի՞նչ հանդիսաւորութիւն։ Դրամ, հարստութիւն, փառք, պատիւ, զեղջութիւն և չռայլութիւն արդեօք հանգստութիւն կը պարգեւեն մարդուս։ Շատեր կը կարծեն որ եթէ դրամ ունենան և իրենց հաճոյքներուն գոհացում տան, երջանիկ կ'ըլլան։ Շատ կը սխալին. մարքան հարուստներ կան որ գժբախտ են, մարքան մարդիկ կան որ իրենց հաճոյքներուն անձնատուր ըլլալով մարմնապէս կը տանջուին և հիւանդութեանց ենթակայ կ'ըլլան։ Արդարեւ, նիւթական հաճոյքները հոգեկան հանգիստ չեն պարգեւեր։ Քրիստոս ուսուցած է մեզ ճշմարիտ հանգիստի ուղիղ ճանապարհը։ Հանգիստի երկու տեսակները կան։ Հանգիստ մը կայ որ յաւիտենական է, հանգիստ մըն ալ կայ զոր մեր երկրագունդին վրայ ևս կարելի է ձեռք բերել։ Յաւիտենական հանգիստը ամենքիդ յայտնի է, իսկ երկրաւոր հանգիստը շատերուն յայտնի չէ։ Քրիստոսի վարդապետութեան համաձայն ճշմարիտ հանգիստ, խղճի հանգստութիւն, հոգեկան երջանկութիւն կարելի է ձեռք բերել Աւետարանի պատուէրները կատարելով, մեր նմաններուն օգնելով, զանոնք մեր անձին պէս սիրելով, արդաք ըլլալով։ Դիւրին չէ սակայն այս հանգիստը ձեռք բերել. Խաչելեալին օրինակը կ'ապացուցանէ դժուարութիւնը։ Ներքին գոհունակութիւն և բերկրութիւն մը կը զգաք, երբ մենք ապիկար աղքատի մը կ'օգնենք։ Սիրոյ, գթութեան, ողորմածասիրութեան, աղքատասիրութեան զգացումները պէտք է առաջնորդեն մեզ, եթէ կ'ուզենք մեր Տիրոջ քարոզած հանգիստը ձեռք բերել։ Մեր կարողութեան ներածին չափ պէտք է բարութիւն ընենք, որ դէս զի հանգրստեան բերկրութիւնը զգանք։ Ուրիշներուն չարիք ընողները հանգիստ չունին, ներքին որդ մը անոնց խիղճը կը ծակէ։ Քրիստոսի խաչը տանջանաց և անարգանաց գործիք մըն էր, բայց գործիքը հանգստութեան միջոց մը եղաւ մարդկութեան համար։ Մենք ալ եթէ կ'ուզենք ճշմարիտ հանգիստ ձեռք բերել, պէտք է հետեւինք Աւետարանի սկզբունքներուն, և արժանանանք Քրիստոսի խոստացած հանգստեան»։ Ս. Պատրիարքը ապա բացատրեց օրուան տօնին նշանակութիւնը։

Մաքս իշխան սիրտէն մինչեւ վերջը ուշադրութեամբ ունկնդրեց Ս. Պատրիարք Հօր քարոզին, որուն աւարտումէն եւաքը նկատեց որ Ս. Պատրիարքը պերճախօս քարոզիչ մըն է և թէ ինք առանձին բառեր և նախադասութիւններ միայն չէր հասկցած և քարոզին ընդհանուր իմաստը ըմբռնած էր և ապա պատմեց քարոզին պարունակութիւնը։ Իշխանը նկատեց որ Ս. քարոզչին խօսած հայերէնը իրեն համար աւելի դիւրամատչելի էր քան իր շուրջը լսած սովորական ազգաբնակաց։

Պատարագէն եւաքը նախ հանդիսաւոր խաչհանգիստ և ապա եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ եկեղեցւոյն քարեր Միքայէլ էֆ. Յակոբեանի դերեզմանին վրայ։

Տաճարին արտաքին դրան առջեւ Ս. Պատրիարքը ջերմ բարեմաղթութիւններ բաւ Վեհ. Կայսեր արեւշատութեան համար, թուելով Հայ ազգին պարգեւած անհամար շնորհները, որոնց մասնակցեցան ներկաները սրտագին «ամէն»ներով։

Ժամերգութեանց աւարտէն եւաքը Մաքս իշխանը առաջնորդուեցաւ Թաղ. Խորհրդարան, ուր վայելուչ կերպով ընդունուեցաւ Պարիսեցի Փոխանորդին, վարդապետներու և Թաղականներու կողմէն։ Եղած հարցման մը պատասխանելով, իշխանը յայտնեց որ ինք արդէն քանիցս Հայոց Պատարագին ներկայ եղած էր թէ՛ Ս. Էջմիածնի, թէ՛ Վենետիկի և թէ Կ. Պոլսոյ մէջ։ Մաքս իշխան ներկայ գտնուած էր նաեւ Տ. Սապպաղեան Պարիսեցի պատարագին։ Ս. Պատրիարքի պատարագին։ Ս. Պատրիարքի քարոզի մասին ալ խօսելով, Մաքս իշխան յայտարարեց. «Բազում իմաստ ի քարոզէ Ս. Պատրիարքին, որ խօսեցաւ ի վերայ հանգստեան և Խաչի»։ Իշխանը Ս. Էջմիածնի և Ս. Երուսաղէմ ալ այցելած ըլլալով, յայտարարեց թէ «Ս. Հայրապետն Էջմիածնայ ի մահճի էր և յոյժ ծերացեալ և տկարացեալ, Պատրիարքն Երուսաղեմայ անցեալ է զաւուրքն, իսկ Պատրիարքն Կ. Պոլսոյ առոյգ է»։ Թաղ. Խորհրդոյ ատենապետը Կրճիկեան էֆ. Մաքս իշխանին անգլիերէն լեզուով շնորհակալութիւն յայտնեց իր պատուաբեր այցելութեանը համար։ Ապա Ս. Պատրիարքը Թաղ. Խորհրդոյ սրահը մտնելով, ողջագուրուեցաւ իշխանին հետ և յետոյ ֆրանսերէն խօսելով՝ եկեղեցական աբաստղութեանց իշխանին վրայ թողած ազատութիւնը փափաքեցաւ գիտնալ։ Մաքս իշխան գոհունակութիւն յայտնեց և վայելուչ մեծարանքներով պատուսիրուելէ և նշխարներ առնելէ եւաքը, կրկին անգամ ողջագուրուելով Ս. Պատրիարքին հետ, մեկնեցաւ «ողջո՛յն, ողջո՛յն» ըսելով և ներկաներէն հրաժեշտ առնելով իր ուղեկից Տ.Թ. Յ. էֆ. Թոփճեանի հետ գնաց Բեռլին, Օթելլ ալ Լնտար, ուր իջեւանած է։ Մաքս իշխան երեկ կէսօրէ եւաքը գնաց Դաւթիւղի կողմերը, ուղեկցութեամբ Տ. Տրվրէնց վարդապետին։

Ս. Պատրիարքը երէկ, իրիկուան կողմ, այցելեց Մաքս իշխանին. բայց բացակայ ըլլալուն, իր այցեւտոյսը թողուց։ Մաքս իշխան այսօր կը մեկնի Ս. Աթօսի (Այիօրօս) վանքը, դարձեալ ատուաձաբանական հետազօտութիւններ կատարելու համար։ Մաքս իշխանը Ֆրայբուրկի համալսարանին մէջ իբր Աստուածաբանութեան ուսուցչապետ կը դասախօսէ, գլխաւորապէս ժամերգութեանց ծագման և զարգացման պատմութիւնը։ Իշխանը քաջ հմուտ է մանաւանդ արեւելեան ժամերգութեանց և ամբողջ հատուածներ առալ կը բերէ խօսակցութեան միջոցին յանարէն և հայերէն լեզուով։ Իշխանը կը կարծէ որ Հայոց ժամերգութիւնը երեք տարբերէ կազմուած է. 1. Հայ Ս. Հայրապետներու յօրինած աղօթքներ և շարականներ, 2. Կեսարիոյ եկեղեցիէն Ս. Դրիգոր Լուսաւորչի կողմէ առնուած ժամերգութեան հատուածներ, և 3. Միջին Դարուն մէջ Լատին եկեղեցիէն առնուած աղօթքներ և աբարողութիւններ։

Մեր Պատարագը Մաքս իշխան Ս. Յովհան և Ս. Բարսեղ Հայրապետներու Պատարագին շատ նման կը գտնէ. արդէն այս պարագան մանրամասն կերպով հետազօտուած է Գաթրճեան-Տաշեանի հրատարակած «Հայոց Խորհրդատետրը» անունն ընդարձակ և գիտական լուրջ գործին մէջ։ Մաքս իշխան մասնաւորապէս հետաքրքրուեցաւ նաեւ Հայ Եկեղեցւոյ պատկերապաշտութեան խնդրով և առաջ բերաւ քանի մը եւրոպացի գիտնական ստուգաբանութիւններու կարծիքը թէ Հայ Եկեղեցւոյ մէջ առաջ պատկերներ չկային։ Տ.Թ. Յակոբ էֆ. Թոփճեան գերմ. պատասխանելով ըսաւ թէ Է. և Ը. դարուն Հայ Եկեղեցւոյն նշանաւոր վարդապետներ, Եղեգրոս Բուինեաւոր, Վրթանէս Քերթող և Յովհան Օձնեցի պատկերամարտից դէմ յօրինած իրենց ճառերով բոլորովին կը հերքեն այս տեսութիւնը։ Իրաւ է որ բիւզանդական Եկեղեցւոյ պատկերամարտներուն հետեւողներ կամ համակիրներ եղած են այդ դարուն և եւրոպացի ստուգաբանութիւններու կարծիքները այս տեղեկութեան վրայ հիմնուած են, սակայն վերոյիշեալ նշանաւոր եկեղ. հայրերուն գրութիւնները որ և է կասկած չեն թողուր պատկերներու և նշխարներու գործածութեան մասին։ Աստուածաբան իշխանը խօսեցաւ նաեւ Երուանդ վարդապետի «Հայ և Սասրի եկեղեցիներու յարաբերութիւնը» գործին վրայ, և յայտարարեց թէ հեղինակը ասորի միաբանակներու՝ Հայ Եկեղեցւոյ վրայ ունեցած ազդեցութիւնը չափազանցած է և թէ Հայ Եկեղեցին երբեք միաբողմանի միաբանակ չէ եղած։ Այս և նման տեսութիւններ պարած էր արդէն Տ.Թ. Յ. Թոփճեան՝ Տ. Բարգէն Վրդ.ի Լոյսին մէջ, Երուանդ Վրդ.ի վերեւ յիշուած ուսումնասիրութեան քննադատութեան առթիւ։ Իշխան Մաքս եկեղ. ժամերգութեանց մասին երկար խօսակցութիւն մը ունեցած է նաեւ Յուսնաց Պատրիարք Տ. Եսայիի հետ։

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ իր անցեալ ուրբաթ օրուան նստի մէջ հետեւեալ որոշումներն ևս առած է.

1. Մայրաքաղաքիս ազգ. վարժարանաց 1906-1907 դպրոցական տարւոյ շրջանաւարտներուն քննութեանց վիճակացոյցերը պատրաստուած ըլլալով, Խորհուրդն ուշադրութեան առաւ զանոնք, և Աւարտական թիւնութեանց Հրահանգին 12րդ յօդուածին որամադրութեանց համաձայն դիտելով որ շրջանաւարտներն ուսման 17 գլխաւոր առարկաներուն մէջ պէտք էր 100ին 60ի հասնում 63 թիւ ստացած ըլլային, ապացուցած ըլլալու համար իրենց յաջողութիւնը, այս հիման վրայ և քննութեանց արդեանց համաձայն որոշեց նախակրթութեան շրջանաւարտի վկայական տալ հետեւեալ աշակերտաց և աշակերտուհեաց՝ որոնց անունները նշանակուած են այբուբենի կարգաւ.

Դուռ Դաբուի Մայր Վարժարանէն՝ Գ. Գ. Ալիքսան Ս. Նալչանեան, Արշակ Թ. Պարոնեան, Բիւզանդ Գ. Ոսկերիչեան, Գառնիկ Մ. Վարժապետեան, Գրիգոր Ա. Գարիպեան, Երուանդ Մ. Մարգարեան, Կարապետ Յ. Յովհաննէս, Հրանտ Գ. Ոսկերիչեան, Մկրտիչ Յ. Թաշճեան, Յովհաննէս Ա. Պէրպէրեան, Պետրոս Գ. Գասպարեան, Սարգիս Հ. Սէֆերճեան, Ստեփան Ն. Տամլամեան, Տրդատ Ճիւմպիւշեան, Փիլիպոս Դավաֆեան։ Օրիորդք.—Աղաւնի Յ. Իսրայէլեան, Անդինէ Մ. Մրմլայեան, Անժէլ Ն. Նշանեան, Աստղիկ Բ. Էջմնեան, Թագուհի Ս. Եղիազարեան, Լուիզա Խաչիկեան, Հերմանոյշ Ս. Պողոսեան, Հերմինէ Տ. Ալլահվէրտի, Մարի Յ. Տիրատուրեան, Վերժին Ա. Համամճեան։

Եհնի Դաբուի Ս. Առաքելոց վարժարանէն՝ Գ. Գ. Գրիգոր Գ. Մազլումեան, Վահրամ Ա. Մոսկիան, եւ Օրդք.—Արուսեակ Գ. Զարիճեան, Զարուհի Գ. Պատկերհանեան, Լուիզ Ս. Կարապետեան։

Մագրի գիւղի Տատեան վարժարանէն՝ Գ. Գ. Գամէր Բէնիամին, Գառնիկ Կորիղեան, Զարեհ Լօքմանկէոլեան, Լամոն Թիւլպէնտեան, Թադէոս Էմիրճիճեան, Լեւոն Այանեան, Հայկ Գալէճեանէրեան, Հրանտ Ալլահվէրտեան, Մկրտիչ Պէրպէրեան, Յովհաննէս Մեճէլանեան, Սարգիս Քէօմիւրճեան։ Օրդ.— Աստղիկ Դաղասրասեան, Արաքսի Բարսեղեան, Գոհարիկ Տէրճէնտէլեան, Զարուհի Եաղճեան, Էլիզա Վասիլեան, Հայկուհի Ինճէյանդեան, Հայկանոյշ Խորիկեան, Մարի Ոիտէճեան, Քրիստինէ Բաբունեան։

Ս. Փրկչեան Որբանոցէն՝ Գ. Գ. Արտաշէս Մէլիքեան, Արտաշէս Թօխլեան, Դաբրիել Յակոբեան, Եղիշէ Կարապետեան, Երուանդ Յովհաննէսեան, Մուշեղ Դաւիթեան, Յակոբ Թիւթիւնճեան, Յարութիւն Մեսրոպեան, Յովհաննէս Աթանասեան, Սեդրակ Բարդամեան, Բերովբէ Կոստանեան։

Սամաթիոյ Ս. Սահակեան Վարժարանէն՝ Գ. Գ. Գաբրիել Բիրբաքեան, Մելքայէլ Թաղլաճեան։

Բերայի Էսատեան Վարժարանէն՝ Գ. Գ. Ատիկ Ասատուրեան, Դեղամ Բէօլէեան, Երուանդ Պօղնաքեան, Լեւոն Հիւրմիզեան, Կարապետ Ալիքսանեան, Կարապետ Փափազեան, Կոստանդին Շահպազեան, Հրանտ Թէրզեան, Յովհաննէս Աբէլեան, Ներսէս Աճէմեան, Վահէ Թէրզեան, Օնանիկ Ամարճեան։ Օրիորդք.— Աղնիւ Շահպազ, Աղաւնի Պէրպէրեան, Զապէլ Սարքեան, Հայկանոյշ Ադամեան, Մարգարիտ Բիրէնեան։

(Սոյն ցանկին Բ. եւ վերջին մասը՝ վաղուան թիւով։)

«ՍՈՒՐՔԱՆԴԱԼ» լրագիրը վերսկսաւ հրատարակուիլ այսօրուընէ, իբրեւ առտուան օրաթերթ, խմբագրապետութեամբ Տ. Տաճատ Վրդ. Ոսկանեանի եւ պատասխանատու-տնօրէնութեամբ Յակոբ էֆ. Վարժապետեանի։ Այս առաջին թիւը կը բովանդակէ՝ իր ճակատը՝ Շնորհակալիք առ Վեհ. Կայսրն, Սուրհանդակի վերերման պատմութիւն ընդհանրացուն առթիւ, զոր ատորագրած է Յակոբ էֆ. Տ. Ճիվէլէկեան։ Յետոյ, խմբագրական մը, «Վերար եւ գրիչ» Տաճատ Վրդ.— «Տեսութիւն վերջին եօթնեկին» Առամազդ.— Թերթին հիմնադիր Տիգրան էֆ. Ճիվէլէկեանի պատկերը։ — Արտաքին եւ Ներքին լուրեր.— Եկեղեցական Քրոնիկ.— Նամակ Լոնտոնէն, Ա. Skrskrbuն եւ Բանասերական՝ Գ. Թուղլաճեան։ Յաջողութիւն կը մաղթենք մեր յարգոյ պաշտօնակցին։

ԿԱՍՍ. ԴՆԴԱՀԱՏՈՒՄ

Հանգոյցով կը ծանուցանենք թէ Վեհ. Սուլթանը բարեհաճած է երկրորդ կարգի Մէճիտիէի պատուանշան շնորհել Բերայի Հեռագրատան Դեր-Տնօրէն Ազն. Մկրտիչ էֆ. Դաղանճեանի։

Դաղանճեան էֆ.՝ Հեռագրական վերատեսչութեան վարչի պաշտօնատարներէն է, և իր մասնագիտական հմտութեամբ, լեզուագիտութեամբ ու վարչական կարողութեամբը միշտ գնահատուած։ Կը շնորհաւորենք Բերայի Հեռագրատան յարգելի Դեր-Տնօրէնը՝ այն բարձր շնորհին համար որուն կ'արժանանայ պաշտպանելով Բ. կարգի Մէճիտիէ պատուանշանով։

ՀԱՅ ՀԱՄԱՅԱՆՔԱՆ ՀԱՄԱՌՕՏՆԵՐ

ԱՒԵՏԱՐԵՐԻ Լրագրին մէջ կը կարդանք.— Եթէ Տ'բը կամ, ուրբ օրէն, այն է՝ հոկտ. 20ին (Ն. Տ.), տեղի պիտի ունենայ Կ. Պոլսոյ Հայ Աւետ. Եկեղեցիին նորակառոյց ատաղին նուիրման հանդէսը(*), որ երկու մասէ կը բաղկանայ։ Առաջինը պիտի սկսի կէսօրէ մէկուկէս ժամ առաջ, երկրորդը կէսօրէ երկու ժամ եւաքը։ Այս տաճարը Խաչէօյի մատուռէն եւաքը առաջինն է, զոր Հայ Աւետարանականները կ'ունենան մայրաքաղաքիս մէջ իրենց դոյութենէն ի վեր։ Կ'ակնկալուի որ ամէն Աւետարանականներ և համակիրներ ներկայ գտնուին այս բերկրաբեր հանդէսին։ — Սըվաղ կը գրուի թէ Կ. Թ. Միութեան հոգ.

(*) Ծ. Խ.— Մեր յարգոյ պաշտօնակիցը կը մոռնայ միայն իմացնել, հեռագրողներուն, թէ Կ. Պոլսոյ մը թաղին մէջ կատուցուած է նոր եկեղեցին։

ժողովը քաղաքին Զուիցերեան հաստատութեան աղայոյ սրահին մէջ սկսած է իր նստաշրջանը սեպտ. 26ին, նախագահութեամբ Վեր. Դ. Տէմիրճեանի։ Սեպտ. 30ին գումարած է շրջանաւարտներու ժողովը, ուր 100 օտմ. ոսկի հաւաքուած է դպրոցական նոր շէնքի մը կառուցման համար։ Քաղաքին ամերիկեան բոլոր դպրոցները սեպտ. 4ին բացուած են։ Բարձր վարժարանն ունի 109 աշակերտ, միջինը 70, նախակրթարանը 176։ Կայ 53 գիշերօթիկ և 9 ուսուցիչ (3ը գոլէճական)։ Հասած է նաև ամերիկացի նոր ուսուցիչ մը, Մր. Զէնալը։

ՆՈՒԻԷՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Ազն. Տէր և Տիկին Երեւում էֆ. Բաղդասարեան 216 դրաչ նուիրած են Ուսուցիչներու Օգնութեան Մնուտկին՝ Փիրայր էֆ. Մազլումեանի ընդ Օր. Աստղիկ Պօղոսեանի ամուսնութեան առթիւ։

Ս. ՓՐԿՉԵԱՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Հանդուցեալ կարապետ էֆ. Փափազեանի յուշարձանագրութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 108 դրաչ նուիրած են Հիւանդանոցիս Տ. և Տիկին Արթաքի էֆ. Մելքոնեան (և Գասիրեն)։

(Հոգեպարարութիւն)

ՌԻՒՐԱՆՆ աւանդական շաբաթաթերթի 40դր թիւը հրատարակուեցաւ հետեւեալ օգտակար բովանդակութեամբ.— Այս տարի Եւրոպայի մէջ օրական 10 տարմ հաց պակաս պիտի սպառի մարդ գլուխ.— Ինչ է «Փոտի մուհաբէմ»ը.— Վերջին գրամական տագնապը և իր պատճառները (Թիւրաց). — Թրքահայոց հին վանականութիւնը և վանականները.— Նմնչներու տուեւորական թղթակցութեան.— Դատական Քրոնիկ.— Առեւտրական Քրոնիկ։

ԳՐԱՍԴԻՐՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՍԻՍ Դրական Շաբաթաթերթի 1900էն մինչեւ 1906 շրջանի տարեկան հաւաքածները, եօր գեղեցկագեղ կազմուած հատորներ (մեր լաւագոյն գրագէտներուն ու քանասաեղծներուն արձակ և ոտանաւոր գրուած քներովը ճոխ), արժամբերի են վաճառման համար, դիւրամատչելի գինով։ Փափագողները կրնան դիմել Զարդարեան Եղբարց Դպրատուն, Ղալաթիա, Եիւքսէք Դալաբրամ, թիւ 695։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

(Վիեննայի թերթերէն, հոկտ. 12)

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ԲԵԴԵՐԱՊՈՒՐԿԻ ՆՈՐԸՆՏԻՐ ԳԵՐՄԱՆ ԴԵՍՊԱՆԸ

ՌԵԴԵՐԱՊՈՒՐԿ, 10 հոկտ.— Քաղաքիս պաշտօնական շրջանակներուն մէջ կը հաւատան թէ կոմս Ֆրիտրիխ Բուրգլէս, որ այժմ դեսպան է Միւնիխի մէջ, Բեդերպուրկի գերման դեսպան պիտի անուանուի։ 54 տարեկան է։

ՎԻԵՆՆԱ, 11 հոկտ.— Գերման դիւանագէտներու ստուար խումբին մէջէն Բեդերպուրկի դեսպան ընտրուեցաւ Միւնիխի բրուսիական դեսպան կոմս Բուրգլէս. սա այն դիւանագէտներուն կարգէն է որոնք նախապէս զինուորական ասպարէզին մէջ գործելէ եւաքը, դիւանագիտական ասպարէզին համար անդիմադրելի հակում մը ունեցած են. և որովհետեւ այս երկու կոչումներն ալ իրարու հետ մեծ առնչութիւն ունին, ինչպէս կը տեսնուի առաջին ակնարկով, ասպարէզի այդպիսի փոխանցումներ հազուագիւտ չեն եղած։ Աւստրիոյ մէջ ալ այդ դիւանագէտներուն կարգէն էին Շվարցենպերգ իշխանը և Բանտրիի կոմսը։ Վիեննայի գերման դեսպանն ալ, որ մօտերս պիտի մեկնի, զինուորական բարձրաստիճան սպայ մըն է արդէն, և Գերմանիա, մանաւանդ Բեդերպուրկի արքունեաց մօտ, զօրավար մը դեսպան ունենալ ուզած է միշտ։ Ինչպէս կը լսուի, զօրավար Վէրտէր, Գերմանիոյ երբեմնի դեսպանը Բեդերպուրկի մէջ, նշանաւոր էր իր դիւանագիտական գործունէութեամբ։ Բեդերպուրկի գերման դեսպանները, իրենց նախորդներուն բրուսիականներուն պէս, պարտականութիւն ունէին անվթար պահել հնաւանդ և անկեղծ բարեկամութիւնը։ Այս բարեկամութիւնը զանազան վիճակներու մէջ, ինչպէս 1870էն առաջ, յաճախ, իմաստուն խրատատու մը համբաւը առած է. և Պիզմարք, ինչպէս յայտնի է, մանաւանդ Վիլհէլմ Ա.ի ազդեցութեան և տիրապետին բարձրանալէն եւաքը, յաճախ առիթ կը դանէր գանգատելու թէ Ռուսիոյ արքունեաց մէջ դժուարաբեր կը համակրէին Գերմանիոյ Պետութեան նոր վիճակին։ Այն ատեն Պիզմարքի և Կորչարովի անձնական յարաբերութիւնները մանաւոր դառնութիւն մը ունէին։ Կորչաքով դիտէր թէ այդ յանդուգն մարդը, դառն հեգնութիւն մը կը դնէր իր խօսքերուն մէջ, և գիտցած էր ճարտարմիտ եղանակով մը վրէժ առնել, Ֆրանսայի մէջ գաղափար արթնցնելով թէ Գերլիհէ դեպի Ֆրանսա վազած ջուրերը կրնայ ըլլալ որ օրին մէկը գնդակի անձրեւի մը փոխուէին։ Գերմանիոյ ներկայացուցիչին պաշտօնը չատ ծանր էր այն ատեն։ Զօրավար կոմս Շվայնիցը, որ 1876ին Վիեննայէ Բեդերպուրկ փոխադրուեցաւ, պէտք ունեցաւ յանախ իր բովանդակ հնարամտութիւնն ու դիւանագիտական ազանդը ի գործ դնել իր վերհապտին գոնեակցութիւն պատճառելու և միանգամայն Ռուսիոյ կայսեր առ ինքն ունեցած վստահութիւնն ալ անվթար պահելու ատենն ճարպիկութեամբ կատարելու համար իր պաշտօնը։ Եւ օրվեհեռ զինուորական-դեսպան էր Ռուսիոյ մայրաքաղաքին մէջ և ճարտար դիւանագէտ էր, կը ճանչնար իր պաշտօնին փափկութիւնը։ Բայց հակառակ այս ամենուն, Ֆրանքֆուրտ զինադադարը կնքուեցաւ։ Զօրավար կոմս Վէրտէր չատ սիրով ընդունուեցաւ։ Ազնքանդր Դ. կայսրը փափաքած էր իսկ անոր ընտրութեան։ Զօրավար Վէրտէրի յաջորդեց Պ. Ալիքնսլէբէն, ու ասոր ալ՝ Պ. Շէօն, որ այժմ Պերլին կոչուած է արտաքին գործոց նախարարութիւնն ստանձնելու համար և Ռուսիոյ մէջ ունեցած ապաւորութեամբ պիտի սկսի իր այս նոր պաշտօնին, սարակոս չկայ որ Ռուսիոյ հետ յարաբերութեանց վիճակը իր մասնաւոր ուշադրութեան առարկայ պիտի ընէ. և Սանկտ-Պիտերբուրգի տեսակցութիւնը պիտի դիւրացնէ բարւոք յարաբերութիւններ մշակելու Ռուսիոյ հետ։ Բեդերպուրկի նորընտիր դեսպան կոմս Բուրգլէս ալ դժուարութիւն չպիտի կրէ իր նոր պաշտօնին մէջ։

ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿՆԵՐԸ

ՎԻԵՆՆԱ, 11 հոկտ.—Վերջին օրերու մէջ արմատի եւրոպական հրապարակներուն վրայ ուրոյ անհանդարտ վիճակը հանդարտեցաւ։ Երէկ Ամերիկայէն հասած գիները թէեւ առջի օրուան գիներէն 2 չէնց աւելի բարձր են, բայց նորագոյն լուրերը Արժանդինի հունձքերուն համար նպաստաւոր ըլլալուն, գիները իջած են։ Հնդկաստանէն և Աւստրալիայէն հասած նպաստաւոր լուրերն ալ թուլցուցին եւրոպական հրապարակներու գիները։ Լոնտոնի և Լիվերպուլի մէջ տեղական սպառման համար վերջերս մեծաքանակ արմատի ծախու առնելով հանդերձ յառաջիկայի համար մթերք կը հոգացուէր։ Գերմանիոյ հրապարակներուն վրայ ալ վիճակը նոյնն էր։ Բայց Արժանդինէ առնուած անոնապատ լուրերը որ Ամերիկայի մէջ գիներուն բարձրանալուն պատճառ եղած էին, չհաստատուելով, Նիւ-Եորքի մէջ գիները վերջին ինկան։ Բէյթալի մէջ ալ գիները ինկան։

ԼՈՆՏՈՆ, 11 հոկտ.— Անգլիոյ պանքան ունցած շաբթու մեծաքանակ ոսկի արտասահեց՝ այսինքն մէկ ու կէս միլիոն ոսկերլինէն աւելի դրամ տուաւ և միայն 400,000 ոսկերլին գանձեց։ Արտասահած դրամին մեծ մասը՝ այսինքն մէկ միլիոն 200,000ը Եգիպտոս ղրկուեցաւ, ուրկէ խնդրանք կայ դեռ։ Բամպակի բերքը չատ է և գիներն ալ բարձր ըլլալուն, մեծաքանակ դրամ կ'ուղարկի։ Անցեալ օր 680,000 ոսկերլին ղրկուեցաւ, որուն մէկ մասն ալ Աղեքսանդրիոյ համար է. 260,000 ալ Իտալիա ղրկուեցաւ։ Թուրքիա և Ռուսիա ղրկուած դրամին քանակն է 120,000 ոսկերլին։ Անգլիոյ Պանքային ոսկիի մթերքն է 35.24 միլիոն ոսկերլին, այսինքն 6.1 միլիոն ոսկերլին աւելի անցեալ տարի այս տասնուան մթերքէն։ Անցեալ տարի այս տասն Անգլիոյ մէջ դրամի սակն էր 5 %, ոչ հոկտ. 20ին 6 %ի բարձրացաւ. հիմա դրամի սակը 4½ % է և չի յուսացուիր որ բարձրանայ մոտերս։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒԻԶ 13 հոկտ.— Շաբաթ օրը Բարիզի Սակարանը բացուելու պահուն գիները տկար էին։ Կէս օրէն երկու ժամ եւաքը բաղմաթիւ արժեթուղթերուն վաճառումները դէնէրու մեծ անկում յառաջ բերին։ Օտմ. Մթացեալը 92.20 սկսելով 91.80 փակուեցաւ, Բումէլիի երկաթուղիի պարտաթուղթերը 167. 25ի իջան, Օսմ. ծխախոտի Ռէժիի՝ 436 եւ Օսմ. Պանքային բաժնեթուղթերը՝ 687։ Ռուսական եւ սպանական արժեթուղթերն ալ ինկած են։ Ռիո Թինթօ 17 ֆր. կորսընցնելով 1660 եղաւ։ Պալիա Դարայաշնի բաժնեթուղթերէն վաճառումներ կատարուելով 537 ֆր. իջան և փակման պահուն աւելի ինկած էին։ Լոնտոնի Սակարանին մէջ չատ գործ չկայ։ Նիւ-Եորքէն առնուած լուրերու նայելով, հանքային ու երկաթուղիի բաժնեթուղթերը նորէն ինկան։

ՎԻԵՆՆԱ.— Աւստրիոյ Խորհրդարանը հոկտ. 16ին պիտի բացուի։ Աւստրիա-Հունգարիոյ պետական պայմանագրութեան ծրագիրը առաջին նիստին պիտի ներկայացուի։

ՄԱՏՏԻՏ.— Սպանիոյ Խորհրդարանը նոյեմ. 10ին պիտի բացուի։

ՊԵՐԼԻՆ.— Հեռագրական լուրի մը նայելով, Գերմանիոյ գաղթային նախարար Պ. Տէրնպուրկ, արեւելեան գերման Ափրիկէի երկաթուղին մինչեւ Մորոկոբ անցնելէ եւաքը, վաղը ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Գերմանիա՝ չատ գոհ մնացած ըլլալով իր ուղեւորութենէն։

ՄԱՏՏԻՏ.— Սպանիոյ արտաքին գործոց նախարարը հերքել կուտայ լրագրական այն լուրերը թէ Սպանիոյ արտաքին քաղաքականութեան մէջ փոփոխութիւն մը տեղի ունեցած ըլլայ։ Նախարարը կը յայտարարէ թէ Սպանիա միշտ համախոհուրդ կը գործէ Ֆրանսայի ու Անգլիոյ հետ։

ՀՈՌՈՄ.— Իտալիոյ թագաւորը եւ թագուհին, այսօր, Հռոմ վերադարձան։

ՌՈՒԻԶ.— Ռոնի չրջակայքը հեղեղման անձրեւներ կը տեղան։ Բազմաթիւ տուներ ու ճամբաներ քանդուած են։ Երկաթուղիներու մեծ մասին վրայ երթեւեկութիւնները ընդհատուած են։ Ուրիշ հոգի խեղդուած են։

ՊԱՐԻԶԻ.ՈՆԱ.— Սպանիոյ զանազան կողմերը, մանաւանդ Վալէնսիոյ եւ Թորթոզէի մէջ, մեծ ողողումներ պատահեցան։ Երկու գետակներ յորդեցան՝ չատ մը տեղեր ողողելով. երկու հոգի խեղդուեցան։

ԱՄՍԼԻ-ԼԷ-ՊԻՆ.— Թէք յորդեցաւ

ԳՈՐԳԵՐ ԶԻՆ ՀԱՍԸՐԸ

ԿԱՀԱՒՈՐՄԱՆ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ

ՄՈՒՇԱՄՊԱ-ԼԻՆՕԼԷՕՄ, կարասեաց համար ծոպեր (սաչաք) ՊԱՏԻ ՆԿԱՐԷՆ ԹՈՒՂԹԵՐ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԼԱՋԱՌՕ ՖՐԱՆՔՕ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

ՎԵՐՄԱԿ ԹԻՒԼԵՐ ԵՒ ՍԹՈՐՆԵՐ

ԲԵՐԱ. Շիտակ ճամբայ Բասած Անցաբոլի ԿԱԼԱԹԱ. Եէնի ճամի թիւ 14 (Թիւնէլիի կից) Կ. ՊՈԼԻՍ Ֆինճանճըլար թիւ 33, 35, 37 եւ Սուլթան Համամ թիւ 3 36—3

ՍԱՆԴԱԼ ՄԻԴԻ

ՄԻԱՅ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋՈՑԻ ՀԱՌԱՋԱԿԱՐԸՐ ՍԱՆԴԱԼՈՎ

SANTAL MIDY

ՍԱՆԴՈՂ ՄԻԴԻ

Անշնաս. կը ջնջէ օքոնիկն. գլուխը, նեարալգիան, 48 ժամուան մէջ կը բուժէ հոսումները. յոյժ ազդեցիկ է միզանցքի հիւանդութեանց մէջ, միզանցքարբորբման, արիւնամզութեան, առանց միջոցաւ պատճառելու զոր առաջ կը բերեն անոյշ և օգրիչ դեղերու հետ խառն սանդալները։

Ամեն քարթել ՄԻԴԻ անունը կը կրէ։

Ամեն դեղարաներ

Գործակատար՝ Ժ. Պ. Տալէֆիո, Դալաթիա, Կ. Պոլիս։

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

ԱՆՕՐԻՆԱԿ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

Անգլ. կերպասեղինաց խուրոնների

ՊՈԼԻՍ, ՍԻՐԲԷՃԻ, ԹՐԱՄՈՒԷՅԻ ՃԱՄԲԱՆ, ՕՍՄԱՆԻԷ ՕԹԷԼԻՆ ԴԻՄԱՑ ԵՒ ՔԷՕԲՐԻԼԻԷ ԽԱՆԻՆ ՏԱԿ, ԼՈՆՏՈՆԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍՆԱՃԻԴԸ

Սոյն վաճառատունը, այնան եղանակին առթիւ, Անգլիոյ ամէնէն համբաւաւոր գործարաններէն բերել տուած է բալթոյի, բաքաքիւիի, քոսթիւմի, բանթալօնի, բրատէնկոթի քուրոններ։ Գիները նշանակուած են իւրաքանչիւր կտորի վրայ և արտայայտ կերպով ուժան կը ծախուին բոլոր քուրոնները, որոնք ամէն ճաշակի գոհացում կուտան իրենց առկունութեամբ ու ադնուութեամբ։ Հետեւաբար այս վաճառատունը դիմող բոլոր յանախորդները մեծապէս գոհ պիտի մնան թէ՛ ապրանքներու ադնուութենէն և թէ գներու ժանութենէն։ Մեր ընթերցողներուն կը յանձնարարենք անգամ մը այցելել կերպասեղինաց այն վաճառատունը, ուրկէ գնում չկատարած՝ չպիտի կրնան դուրս ելլել։ Դաւառներէն իրենց հացէն յղողներուն նմոյշ մը կը ղրկուի։ 10—3

Վաճառատունը կիրակի օրերը բաց է։

ԲՐՈՎՈՏՆԻՔ

Ռուսական դիմացկուն և վայելուչ լաստիկներ։ Մեր յարգոյ յանախորդներուն ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք այս 1888 թուականն և մարքան կրող լաստիկին վրայ, որ համաչափիկ համբաւ կը վայելէ։

Կը ծախուի կօշիկի գլխաւոր վաճառատուներուն մէջ։

Ընդհ. մթերանոց

Պոլիս, Պէօյիւք Թիքէլիէ խան, Էջ. ՔԻՕԼԼԻԷՐ, յաջորդ Ֆէրիտ-նանտ Շմիտ։

50—3

ПРОВОДНИКЪ 1888 ТОВ. РУСО-ФРАНЦ ЗАВРЕЗ ПРОВОДНИКЪ. РИГА

FRENCH IND. RUBBER WORKS

ՍԻՆԿԷՐ

ԿԱՑՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ ՀԱՑԹԱՑԹԻՉ

THE SINGER MANUFACTURING Cie.

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ ռնգլ. պողպատէ շինուած ըլլալով, իրենց առկունութեամբ այնքան գնահատուած են, որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են և բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկարարները լոկ Սինկէրի մեքենայ օգտած են գործածել։ Սինկէր Հիկերութիւնը ցարդ 690է աւելի պատուոյ վկայական և չքաղաքամ ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներէն։

Մասնաճիւղեր բովանդակ Թուրքիոյ մէջ։

Սինկէրի մեքենաները կը ծախուին միմիայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատուներուն մէջ։

Բերա) 1. Մեծ փողոց, Գօն Մարտէր դիմաց թիւ 343 և 343 կրկին։
) 2. » » Կալաթա Սերայի դիմաց։
Կալաթա) 1. Սինկէր խան Թիւնէլի եռես։
) 2. Թրամվայի կայարանին դիմաց։
Պոլիս) 1. Մալթան Համամ թիւ 2։
) 2. Մալթան Պազարը, Թրամվայի կայարանին դիմաց թիւ 13։
Սկիւտար) Զարլը Պոյը, թիւ 120։

Դաւառը և ծարգարութիւնները ձրի։ Սինկէր Ընկերութեան դեղ. վարչատեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց, թիւ 343 և 343 կրկին, Սարգիս պէյ Տիւզ Օղլուի առանը։ 16 50—29

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՅԻՆ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԱՍՈՑԹԸ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԶԵՏԵՂՄԱՆ ՑԱՏԿԱՑՈՒԱԾ

Պարգեւները կը վճարուին Կ. Պոլսոյ մէջ Երկրագործական դրամատան և Օսմ. Կայս. Պանքայի, իսկ գաւառներու մէջ յիշեալ Պանքաներու մասնաճիւղերուն կողմէ։ Տասներորդ Թիրաժը պիտի կատարուի 1323 Նոյ. 1ին Հանրօգուտ Շինութեանց պաշտօնատան մէջ։

Տոմսակներուն թիւը	Պարգեւ տահող տոմսակներուն թիւը
175 000	35 000

Առաջին պարգեւ	Երկրորդ պարգեւ	Երրորդ պարգեւ	Չորրորդ պարգեւ
300,000	100,000	50,000	20,000

ՊԱՐԳԵՒՆԵՐՈՒՆ ԹԻՒՆ ՈՒ ՔԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Պարգեւ		Հատ			
300,000	ղրշ.	1			
100,000	»	1			
50,000	»	1			
20,000	»	1			
60,000	»	6	իւրաքանչիւրը	10,000ական	ղրշ.
50,000	»	10	»	5,000	»
40,000	»	20	»	2,000	»
60,000	»	60	»	1,000	»
200,000	»	400	»	500	»
240,000	»	3000	»	80	»
630,000	»	31,500	»	20	»
	»				
1,750,000	»	35,000			

Թիրաժի գործողութիւնը կը կատարուի ի ներկայութեան Երկրագործական Պանքային Վարչական Խորհուրդի մարմնոյ, հաշուակալին, Եւմտական նախարարութեան հաշուակալութեան Ատանդին և Օսմ. Կայս. Պանքային կողմէ կարգուած ներկայացուցիչներուն։ Եւած պարգեւները առանց ոեւէ զեղչի կը վճարուին ամբողջապէս, մէջիտիէին քսան դրուշ հաշուելով։ Թիրաժի միջոցին ամէն օր քաշուած թիւերը լրագիրներու մէջ կը հրատարակուին յաջորդ օրը։

Վիճակախաղութեան տոմսերը կը ծախուին Երկրագործական Պանքային կեդրոնատեղին, Պոլսոյ կողմը վիճակախաղութեան մասնաճիւղին, իսկ գաւառները Երկրագործական Պանքայի և Օսմ. Կայս. Պանքայի մասնաճիւղերուն մէջ։ Ամբողջական քանոնիկը տոմսակ գնողին հարիւրին վեց դրուշ զեղչ կ'ըլլայ։ Թիրաժէն մէկ օր առաջ եւ դարձուած տոմսերը կ'ընդունուին և անոնց արժէքը կը վճարուի։

Ամբողջ տոմսին արժէքը մէկ մէճիտիէ
կէս տոմսին արժէքը կէս մէճիտիէ
Քառորդ տոմսին արժէքը հինգ դրուշ

ՁԵՆԻԹ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՑԻՆ ՀՈՉԱԿ ՎԱՅԵԼՈՂ

միակ ժամացոյցը իր նրբանկամ յօրինուածքին, իր բարձեւութեան, իր տոկունութեան և իր բարձր ճշդութեան համար, յատկութիւններ՝ որոնք բոլոր Արուեստահանդէսներու մէջ իրաւապէս արժանացուցած են զայն ամենաբարձր վարձատրութեանց, և որոնց համար կարելի է միշտ զայն յանձնարարել և հրաշխաւորել։ Իբրեւ կատարելագործութեան վերջին բառը՝ ժամագործական ճարտարարուեստին արդի կալուածին մէջ, ՁԵՆԻԹ ժամացոյցը լիովին կ'արդարացնէ իրեն ընծայուած անունը։

ՄԵԾ ՄՐՑԱՆԱԿ ԲԱՐԻՁ, 1900

ԱՌԱՋԻՆ ՄՐՑԱՆԱԿ.—ՆԷՕՇԱՏԷԼԻ ԴԻՏԱՐԱՆԻՆ. 1903
ԱՐՏԱԴՐՈՅ ՄՐՑՄԱՆ.—ԱՆԳԱՄ ԺԻՒՐԻԻ, ՄԻԼԱՆ. 1906
Եւն. եւն. եւն.

ԱՄԷՆ ՄԵՏԱՂԷ ԵՒ ԱՄԷՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդհ. ներկայացուցիչ Թուրքիոյ համար — Գ. ՍԱՐԳԻՍՕՖ ԵՒ ԸՆԿ.

Մեծ վաճառատուն ժամացոյցներու, շղթաներու և գոհարեղէններու

ԹԻՒ 16 — ՊԱՇԷՔ ԳԱՐՈՒ — ԹԻՒ 16

Օտոզաի-Պաք հասատութեան դիմացը

Ի Բերա, կը գտնուի գոհարավաճառ Տ. Տ. ԷՔՄԷՔՃԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ քով, Թիւ. 400 Մեծ-Փողոց 50—27

ՕՍՄ. ԿԱՑՍ. ՊԱՆՔԱ

Ա.ԶԴ.—4% քոնսոլիտէ փոխառութեան օսմ. պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ պայմանաժամը 1907 սեպտ. 1/14ին լրացող Նոյն պարտաթուղթերուն 35 թուակիր կտրոնները, ինչպէս նաեւ ներկայ ամսոյ 1/14ին կատարուած վիճակահանութեան մէջ ամորթի եւած պարգեւները ներկայ սեպտեմբեր 1/14էն սկսեալ պիտի վճարուին Օսմ. Կայս. Պանքայի կիւշեներէն, ամէն օր, Դալաթիա, կէս օրէն առաջ ժամը 10էն մինչեւ 2½ կէս օրէն յետոյ, և Միջոցէն առաջ ժամը 10էն մինչեւ կէս օր, ուրբաթ օրերը։ Ի փոխարէն կտրոնների և ամորթի եւած պարտաթուղթերուն, որոնց կ'ընկերանան թուակիր պօրաբրներ, պարտաթուղթի տէրերուն պիտի խանձուի ընկալագիր մը, պայմանաւ որ իր շրջաբերութեան թուականէն տասը օր յետոյ ներկայացուի Օսմ. Կայս. Պանքայի անուանկոչ Դալաթիա, վճարուելու համար։ 13—13

Կ. Պոլիս, 29 օգոստոս 1907

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏԷԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՐՈՇՄԱՏՈՒՐԻՑ ՀԱՄԱՐ «ԱԶԴԱՍ»

Ա.Զ.Դ.—Օսմ. Հանր. Պարտքի վարչութիւնը հարկատուներուն դիւրութիւններ ընծայելու համար Դրոշմատուրքի կանոնագրին գործադրութիւնը և այդ օրինական տրամադրութեանց կիրառման մասին ամէն անտուզութիւն փարատելու նպատակաւ, դրոշմատուրքի մասին վիզա մը հաստատած է։ Դրոշմատուրքի վիզան կը կատարուի՝ թուղթին վրայ նշանակելով տեսնուած ըլլալը, ինչ որ 2 դրուշ դրոշմատուրքի ենթակայ է։ Վիզայի օրուան թուականով. Նաեւ յիշատակութիւն մը պէտք է կատարուի թէ քննուած թուղթերը կանոնաւորն են դրոշմատուրքի տեսակէտով։ Դրոշմատուրքի վիզայի կրնան ենթարկուիլ այն ամէն թուղթերը, որոնք դրոշմատուրքի օրէնքի մասին ոեւէ թերութիւն չունին։ Հետեւաբար հարկատուները դլխաւորաբար կրնան սա դրութիւնները ներկայացնել, ձեւակերպութիւնները կատարուելու համար.— 1. Թուրքիոյ մէջ պատրաստուած ու չստորագրուած գրութիւնները։ 2. Թուրքիոյ մէջ պատրաստուած և ստորագրուած ու օրինապէս դրոշմաթուղթ փակցուած ամէն գրութիւն։ 3. Օտար երկիրներէն և դրոշմատուրքի օրէնքը չգործադրուած այն վայրերէն եկած գրութիւններ, որոնք օրինական դրոշմաթուղթ կը կրեն։ 5. Դրոշմատուրքէ զերծ գրութիւններ։— Թիւ. 1 և 3 հատուածներուն մէջ յիշուած գրութիւններուն վիզայի գործողութիւնը կը կատարուի դրոշմատուրքին գանձելէն, փակցուելէն ու ջնջուելէն յետոյ։ Թիւ. 2, 4 և 5 հատուածներուն մէջ յիշատակուած գրութիւններուն վրայ վիզայի գործողութիւն կատարուած ըլլալը կը նշանակուի, գրութիւնները քննուելէ յետոյ միայն։ Դրոշմատուրքը վիզա ընելու գործողութիւնը, 1323 յուլիս 19/1907 օգոստոս 1էն սկսեալ, Օսմ. Թղթատարական ճիւղին դիմաց Վիթալիս խանը գտնուած դրոշմաթուղթի Տնօրէնութեան գրասենեակին մէջ կը կատարուի։ Ցառաջիկայն, այս գործողութիւնը պիտի կատարուի նաեւ Թուրքիոյ ուրիշ կարեւոր կեդրոններուն մէջ։

ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

1/19 օգոստոս 1907 30—18

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱՏԱՆՑ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԱԾ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հանր. Պարտքի Վարչութիւնը կը յիշեցնէ հարկատուներուն թէ Դրոշմատուրքի Օրէնքին 9րդ յօդուածին (թիւ 53) արամադրութեան համաձայն, 1 դրուշ որոշ դրոշմատուրքի ենթակայ են կառավարական պաշտօնատանց և վարչութեանց տրուած խնդրագիրները, թագրերները, թէզքէրէները, տեղեկագիրները, յիշատակագիրները, միւզաքէրէները, յայտարարագիրները և զեկուցագիրները։ Դրոշմատուրքի Օրէնքին 10րդ յօդուածին համաձայն, որոշ տուրքի ենթակայ ամէն ապահովագրութեան գլխին մէջ չգտնուող և համեմատական տուրքի ենթակայ չեղող գրութիւնները, ինչպէս նաեւ բոլոր այդ գրութեանց պատճէնը, քաղուածքը և թարգմանութիւնը 1 դրուշ որոշ դրոշմատուրքի ենթակայ պիտի ըլլան, կառավարական պաշտօնատանց և վարչութեանց ներկայացուած ատեն։ Հետեւաբար հարկատուները կը հրաւիրուին, Դրոշմատուրքի Օրէնքին 29րդ յօդուածին համաձայն՝ կառավարական պաշտօնատանց և վարչութեանց ուղղուած բոլոր գրութեանց վրայ առանց բացառութեան, և անոնց կցուած նմուշներուն վրայ դրոշմաթուղթ փակցնել ու ջնջել, 38 և 40րդ յօդուածներու տրամադրած տուգանքին չենթարկուելու համար։ Նաեւ 1 դրուշ դրոշմաթուղթի ենթակայ է այդ գրութեանց կցուած պատճառագիրներուն իւրաքանչիւրը, երբ այդ գրութիւններու և պատճառագիրներու մասին Դրոշմատուրքի Օրէնքին մէջ ոեւէ արամադրութիւն կանխատեսուած չէ։

Ընդհ. Տնօրէնութիւն

1/14 օգոստոս 1907 30—17

* * *

ՅԱՏԹՈՒՐԱ. ՈՒ ՀԱՆՇՈՒՑՈՒԹՅՈՒՆ

Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչութիւնը կը յիշեցնէ բոլոր հարկատուներուն թէ վաճառականներու, ճարտարագործներու, սեղանաւորներու կամ սարաֆներու կողմէ իրենց յանախորդներուն տրուած ամէն Ցաքուրա ու հաշուեցոյց ենթակայ են 5 փարա որոշ դրոշմատուրքի, համաձայն 9րդ յօդուածին (թիւ 31) Դրոշմատուրքի Կանոնագրին։ Այդ տուրքը պարտին վճարել Ցաքուրայի ու հաշուեցոյցի տէրերը։ Այդ մասին հարկատուներուն կողմէ չատ մը օրինազանցութիւններ գործուած ըլլալով, Հանր. Պարտքի Վարչութիւնը անոնց ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ վերոյիշեալ օրինական տրամադրութեան, ինչպէս նաեւ դրոշմատուրքի Կանոնագրին 38րդ յօդուածին վրայ, որ 100 դրուշի տուգանքի կ'ենթարկէ իւրաքանչիւր օրինազանցուին։ Դրոշմատուրքի Կանոնագրին կիրառումը դիւրացընելու համար, Հանր. Պարտքի Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Ցաքուրաներու և հաշուեցոյցներու դրոշմատուրքը կարելի է վճարել արտայայտ դրոշմանիշով և 5% զեղչով։ Միեւնոյն ատեն Վարչութիւնը կը փութայ հարկատուները զերծ կացուցանել օրինազանցութեան հետեւանք եղող վնասներէն, որոնք ակնարկ են Դրոշմատուրքի Կանոնագրին 50րդ յօդուածին տրամադրութեան համաձայն, և որով օրինազանցներէն առնուած տուգանքին կէսը կը տրուի օրինազանցութիւն մը Վարչութեան իմաց տուողներուն։

Ընդհ. Տնօրէնութիւն

1/14 օգոստոս 1907 30—17

* * *

Բոլոր պայմանագիրներու եւ մասնաւորաբար վարձակալութեան պայմանագիրներու վրայ նշանակուած ստացագիրները անհատաբար ենթարկուած են թիւ. 85ի 9րդ յօդուածին մէջ կանխատեսուած դրոշմատուրքին, այսինքն 10 փարա 40էն սկսեալ մինչեւ 100 դրուշի համար, և 20 փարա՝ 100 դրուշէն վեր գումարներու համար։ Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչութիւնը տեսնելով ըլլալով թէ բազմաթիւ պայմանագիրներ Դրոշմատուրքի Օրէնքին ենթարկուած չեն, ստիպուած է զանգատներուն նկատմամբ դատական հետապնդում կատարել և 38րդ յօդուածին համաձայն տուգանքները գանձել, դրոշմատուրքի զուրկ իւրաքանչիւր ստացագրէ 150 կամ 250 դրուշ, փակցուելիք 10 կամ 20 փարա դրոշմաթուղթին համեմատ։ Վարչութիւնը այս առթիւ հարկատուներուն կը յիշեցնէ Դրոշմատուրքի Օրէնքին 50րդ յօդուածին տրամադրութիւնները, որոնց համաձայն, զանցառուներէն գանձուած տուգանքներուն կէսը պիտի տրուի օրինազանցութիւնը իմաց տուող տեղեկատուին։ Վարչութիւնը կը դգուշացընէ այն վնասներէն, որոնք առաջ կրնան գալ պայմանագիրներու վրայ նշանակուած ստացագիրները առանց դրոշմաթուղթի ձգելէն, միեւնոյն ատեն ուշադրութիւն հրաւիրելով այն ակներեւ չատան վրայ դրոս ունին պայմանագրի տէրերը, եթէ տեղեկութիւն տան դրոշմաթուղթի զուրկ ստացագիրներու մասին։ Վարչութիւնը միեւնոյն ատեն կը ծանուցանէ հարկատուներուն թէ կրնան պայմանագիրներու վրայ նշանակուած ստացագիրները կանխաւ ու ամբողջովին ենթարկել արտասովոր դրոշմի, 9/00ի 5 զեղչով։

Ընդհ. Տնօրէնութիւն

1/14 օգոստ. 1907 30—18

«ԱՐԵՒԵԼԴ»Ի ԹՈՐԹՈՆԸ (201)

ԹՈՐԹ ՄԵՌՈՒ

ԳԵՂԱՆԻ ԿՈՍՍՈՒՀԻՒ ՄԸ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԾԵՐՈՒԿ ԱՌԻՒԾԸ

ԺԷ.

ՄԱՐ Ա Լ'ՕԻ ՄԷՋ

—Պիտի հաւատա՞ք խօսքիս, եթէ ըսեմ որ Մար ա լ'Օէն հեռացած միջոցիս չանդգաբաձայ թէ մինակ ձգած եմ կոմսը, մանաւանդ թէ ճուռակ մը տեսայ, որ փոքր թռչուն մը բռնած էր։ Ծուղակ մը լարեցի անոր առջեւ։ Նաեւ կարգ մը կենդանիներու հետքերը իմ ուշադրութիւնս գրաւեցին. ուրիշ հետքեր ալ եւ թեւան հանեցի ու սկսայ հետապնդել։ Կը կրկնեմ թէ իմ հանոյքիս համար աննպատակ ու ըստ դիպուածի թափառեցայ մինչեւ այն ատեն երբ յիշեցի որ այդ կէս օրէն յետոյ Լիզօն չուկայ գացած ըլլալուն, կոմսին քով հակելու կարգը իմս էր... Ուստի փութացի առն վերադառնալ, բայց չատ ուշ էր... Մար ա լ'Օ հասնելուս՝ պարապ դասյ տունը... Մնացեալը գիտէք... պարոն կոմսը ըսաւ ձեզի... ա՛ս է բովանդակ ճշմարտութիւնը, առանց մէկ բառ աւելի կամ պակաս ըլլալու...

—Վերջին անգամ ըլլալով կը հարցնեմ ձեզի թէ ինչո՞ւ համար տեսցիք քիչ մը առաջ։

—Չեմ գիտեր։

—Կը մերժէ՞ք պատասխանել։

—Պատասխանեցի։

—Ուրեմն ձերբակալել կուտամ ձեզ...

Այդ որոշումը կանխատեսուած էր ամէնուն կողմէ։ Տօրնաք, չրթունքները սեղմուած, ապշահար երեւոյթ մը ունէր։ Ռոզ և Լուիզ կը հեծկլտային։ Գալով կոմսին, զայրոյթի աղաղակ մը արձակեց ու ըսաւ.

—Այս ազնիւ տղուն անմեղութիւնը կ'երաշխաւորեմ, պարոն։ Պարզ կասկածներու վրայ ձերբակալելով զանի, սուգի մատնած կ'ըլլաք այս պարկեշտ ընտանիքը, ինչ որ անիրաւութիւն է... Նաեւ Հանրիոյի պաճուէր կ'աղաչեմ...

—Այո՛, այո՛, պաշտպանեցէք, պարոն, թախանձեց Լուիզ։

Դատաւորը խիստ չեշտով մը յարեց.

—Այդ տղուն բոլոր խօսքերը նպատակ ունին իր վրայէն հեռացնել բոլոր այն կասկածները, որով կրնայ ոճրին մասնակցած ըլլալ... Ինչո՞ւ համար տարօրինակ մահոգութեան մը մէջ թաղուած է, եթէ երբեք անմեղ է... Ուզեցի որ ճշմարտութիւնը յայտնէ, մինչ ինք ամէն ջանք ըրաւ դայն ծածկելու... Եթէ երբեք յանցաւոր չէ, չատ լաւ կրնայ տեղեկութիւններ տալ մարդասպանին վրայ։ Ընդհակառակը ո՛չ մէկ բան կ'ապացուցանէ թէ այս սպանութեան մէջ դեր մը խաղացած չըլլայ... Ինչ դեր... Քննութիւնն է որ երեւան պիտի բերէ այդ կէտը... ապահով եմ այդ մասին... Բանտին մէջ ձեռք պիտի բերենք խոստովանութիւնը... Կը ցաւիմ որ այդքան խիստ միջոցի մը դիմելու հարին մէջ պիտի գտնուիմ։ Եթէ առանկ անհրաժեշտ միջոց մը ձեռք չառնէի՝ իմ պարտականութեանս մէջ թերացած պիտի ըլլայի... Բայց կը ընդունիմ եւ առնել այդ որոշումս... ո՛րքան ատեն որ հոս գտնուիմ՝ ոչինչ վերջնական պիտի ըլլայ... Ուրեմն թո՛ղ խորհի... Մէկ քառորդ ժամ միջոց կուտամ, որպէս զի ճշմարտութիւնը խօսի... Դուք որ փոխադարձաբար կը սիրէք զիրար, համբերեցէք որ լուա չմնայ ան։ Ձեմ հակառակիր այդ քանին և նոյն իսկ խորհուրդ կուտամ... Այդ տղան խոստովանութիւն մը ունի ընելիք... Ինծի պէտք է այդ խոստովանութիւնը, ի՛նչ որ ալ ըլլայ ան... Բայց պէտք է որ փարատէ բոլոր այն ծանրակշիռ կասկածները, որոնք կրնան մաքիս մէջ ծագած ըլլալ...

Պ. Մէնէսթրօ պատուհանին քով քաշուեցաւ, վարագոյրը վեր առնելով. ալեւոր այդ խեղճ մարդոյն հետ զբաղելու երեւոյթ չունէր։ Նոյն պահուն մէկը երեւան եկաւ տեմիր վրայ և իսկոյն ներս մտաւ, վերարկուին և մուշտակաւոր դլխարկին վրայ դիզուած ձիւնը թօթափելով։ Տոքթ. Ֆանթրնայլն էր։

ԺԷ.

ԱՆԾԱՆՕԹ ԱՆԶԳՈՒՇԻՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բրիսթիան չկրցաւ զարմանքի չարժում մը ցոլպել, երբ դատաւորին ներկայութիւնը նշմարեց հոն։ Տոքթ. Ֆանթրնայլ կը խորհէր թէ կոմսին վրայ միայն կասկածած ըլլալու էին այդ հանեստ տան մէջ։ Ուստի ծերունին քով ուղղուեցաւ խկոյն։ Բայց կանգ առաւ յանկարծ։ Ամէնէն աւելի հանդարտիկ երեւոյթ ունեցողը կոմսն էր։ Միթէ անոր համար չէ՞ եկած դատաւորը։ Որո՞ւ համար ուրեմն։ Սիպուլօ, տժգոյն ու նեւաղեռ, ինքզինքը կ'ամբաստանէր իր բռնած դիրքով։ Ուստի Բրիսթիան հարցուց դատաւորին.

—Պարոն, իրա՞ւ է որ այս կորիճ ու հեղգահամբոյր տղան...

Պ. Մէնէսթրօ տարտամ չարժում մը ընաւ, և լակոնական պատասխան մը տուաւ.

—Չեմ գիտեր. սպասելու վրայ եմ։

Լուիզ և Տօրնաք չէին կրնար կռահել իրենց զաւկին հոգին վրդովող փոթորիկը։ Ուստի մայրը թախանձագին ըսաւ.

—Հանրիօ, դատաւորին ըսածներուն իրաւունք եղար մեզի... Սխալուած ենք խոստովանելու թէ բոլորովին անիրաւ չէ ան... Սառուցեց որ զինքը խարել կ'ուզէիր... Իրաւ է որ դուն այպէս ուզեցիր... Բայց դատաւորը, որ չարին հաւատալու պայման ունի, յանցաւոր մէկը տեսած է քու մէջդ... Մարդ այն ատեն կը վախնայ ճշմարտութիւնը յայտնելէ, երբ ինքզինքին վրայ վստահ չէ և հանդարտ խիղճ մը չունի... Աւարիկ դատաւորին տարաբանութիւնը... Բայց, Հանրիօ, մենք այպէս չենք խորհիր... Երբեք չենք կրնար հաւատալ թէ այնպիսի բաներ կը պահես մենէ, որոնց յայտնումն արդէք ըլլայ ուղղամտութիւնդ... Անկեղծ և ուղղամիտ տղայ մը ես... Կեանքիդ մէջ առաջին անգամն է որ սուտ խօսիլդ կը լսենք... Ինչո՞ւ համար այդպէս, զաւակս... Անշուշտ ինքզինքդ անպաշտպան չպիտի ձգես հիմակուան պէս... Եթէ Պ. ու Բրուա-Վիթրէ խօսած չըլլար ընաւ, երբեք պատմութիւնդ չպիտի ուղղէիր, այսինքն մոռցուած գործիքներու համար խրճիթ գացած ըլլալդ... Մենք ալ զարմացանք, այդ պատմութիւնը լսելով, քանի որ գործիքները հոս կը գտնուէին... Հանրիօ, ինչքները հոս կը գտնուէին... Հանրիօ, ինչ կը նշանակէ թէ անտառին մէջ պատահածդ պատմելու երբ ես, փոխանակ մեր հիւանդին վրայ հսկելու։ Այդ պատմութեան նպատակը ինչ է... Իրաւ է որ մոռցած ես, անտառները կը սիրես. նոյն իսկ յանձախ երազանքներու և երեւակայութեանդ անձնատուր կ'ըլլաս. չատ հաւանական է որ այդպէս եղած ըլլայ... կը ճանչնանք քեզ, և չատ աւելի մոռցածներդ տեսած ենք... Սակայն, զաւակս, գաղտնիք մը կը պահես մենէ... Եթէ երբեք չուզես խօսիլ, դատաւորը միասին պիտի տանի քեզ... Այն ատեն հարդ և ես տօթէ ու վշտէ պիտի մեռնինք... Պարոն կոմսն ալ, որ կը սիրէ քեզ, պիտի վշտակիր. հապա մանկութեան բարեկամութիւնդ... Լիզօն...

—Մայրդ իրաւունք ունի, ըսաւ Տօրնաք։

—Զաւակս, մեղի ըսէ՛ ինչ որ կայ սրտիդ մէջ...

(Շարունակելի)

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ